

MESVE.

DIA S V L P H V R confert febribus diu-
turnis, vt melancholicis, phlegma-
ticis. thoracem ac pulmones purgat
pituita crassa, lenta, pure: ob id tus-
sim antiquam, & difficultatem spi-
randi inde natam leuat. splenis duritiē minuit,
& inde natam hydropem: vrinā mouet: cal-
culum frangit, moribus venenatis, & potō iam
veneno prodest. Rec. autem piperis albi, & lon-
gi, ana drach. vi. sulphuris flauī, thuris, mei, hyo-
sciami albi, myrrhæ, styracis, cardam. ana drac.
viij. rutæ, costi. † cassiæ, ana drach. v. opij, man-
dragoræ, ana drachm. iij. croci, drachm. ij. & di-
midiam: melle despumato excipe, post sex
mensēs vtēre.

MAN. **M**AGNAM vim habet in dolore renum, & spiran-
di difficultate, in quibus locis paratur: nec diffi-
le esset vbiq; parare. quācūque enim in eo ponenda,
nota sunt. Sunt qui hoc pacto parent: Sulphuris ignem
non experti, hyosciami, cardamomi, styracis, opij, myr-
rhæ, costi, rutæ, ana drach. x. croci, piperis, ana drach. iij.
cassie drach. xij. libyfici, drac. iij. mellis quantum sat sit.

SYLV. **F**VERIT hæc antidotus efficacissima ad ea, quæ pollicetur,
Sulphur viuū autem vbiq; Gal. prædicat hic citreum seu
flauum, quod ignem expertum videtur: quemadmodum, & viri-
de, pallidum, & cinereum in cannas coniectum, & ab his forma-
tum. Optimum existimari, quod chymistæ sublimando (vt lo-
quuntur) purgāt, & tenuant, odorisque & saporis insuauitate exuūt.
Opera prope omnia hic adscripta sulphur solum præstat, vt vires
eius legenti in nostris simplicibus patebit. Tamen, quæ illi addū-
tur, actiones eius reddunt meliores, quorum plurima venenis resi-
stunt. Sunt, & in eo stupefacientia quædam mista potius, vt aliorū
valenter calentium vehementiam frangant, quā vt stupefaciāt:
ita, vt vis eorum paucorum sexto mense fracta, multis calentibus
elanguerit. Magnam vero vim habet in dolore renum, & spiran-
di difficultate.

COST. **D**ELIGENDVM sulphur ignem non expertū,
quam maxime splendidum, ac minime lapidosū:
citrium autem ex Authoris iussu: aut si etiam ignem
expertum sumas (neque enim de hac re Mesue quic-
quam) quod viret ac præpingue spectatur. Chymicum
vero ex quo per sublimationem, vt aiunt, extractus sit
odor ac sapor quanquam potentissimum ad multa, nullo
pacto ego admitterem, vt Syluius. cui enim neq; odor,
neque, quod maxime refert, sicut inest sapor, deesse, &
suas vires verisimile est.

MESVE.

CONFECTIO ex Styrace, alui
immodicū fluorem biliosum,
aut pituitosum sistit, tinesmum
à causā frigida natum sanat. Re-
cipit styracis liquidi, opij, † assa-
ri hyosciami albi, castorij, croci,
mirrhæ, thuris, partes æquales, melle sufficienti
comprehenduntur.

CRH. Hæc confectio de styrace interdum in vsu habe-
tur. Rasis 9. ad Almanforem cap. de fluxu ventris
habet vnam aliam descr. non differentem ab ista
Mesue nisi in vna re, scilicet in croco. quia Mesue
habet hic crocum, Rasis autem non.

ASTYRAX verus lachrima est, humiditatem non re-
mittens nisi dum manibus attrectatur. Fit vero ar-
te quædam miscella, quæ grauis est, & somnum fa-
ciens, quam hic puto Mesuen intellexisse, & esse quam
liquidam vocant. Vide Diosc. si tamen hoc melius in-
telligere velis, lege Gal. in lib. de Antidotis.

PER styracem liquidam à Mesue intelligi miscellam quan-
dam grauiem, & somniferam putat Manar. ex Diosc. Galen.
antidotis. **SYLVII**

STYRAX liquida liquor est, qui ex mirrha fit a-
qua conspersa ac expressa, vt docet Serap. statte
autem Dioscoridi vocatur. sed quid sit quod ad nos ho-
die affertur styracis liquida nomenclatione, & quo pa-
cto paretur, ignoramus. Hic, si per me liceret, solidū,
& verum styracem siuerem, qui haberi probatissimus
potest, & in fluxionibus etiam commendatur. præser-
tim, quod myrrha ex qua liquidus ille conficitur huc
etiam venit. aut certe, si quid velis styraci liquido
magis simile, oleum simes ex myrrha caloris vi
expressum.

DISTINCTIO TERTIA

de Medicinis solutiuis.

MESVE.

MEDICAMENTA purgatiua sunt
quædam aloë, alia colocynthi-
de, alia turbit, nonnulla scam-
monio, alia alijs. De quibus or-
dine nobis dicendum est, Pri-
mum de hieris.

TERTIA distinctio de medicinis solutiuis, **CHR.**
quarum quædam conficiuntur cum aloë, quæ-
dam cum colocynthide, quædam cum turbit, quæ-
dam cum scammonia, & quædam cum alijs medi-
cinis solut. fortibus, quædam cum pluribus ex eis, sicut
inferius per ordinem apparebit.

MESVE.

HIERA picra idest amara Galeni,
facultatibus multis insignibus ef-
ficax. Siquidem calfacit, tenuat,
incidit, terget, siccit, obstructio-
nes aperit, humores, ac status, pra-
uos, crassos, lentos, poris corporis
tanquam spōgiæ cauernullis imbibitos separat,
digerit, expurgat commode. Magis autem pur-
gatrix est cum aloë illota, sed minus roboratrix,
contra vero, quæ cum aloë lota paratur, minus
aluum subducit, magis ventrem roborat, affe-
ctibus capitis, ventriculi, hepatis, renum, vteri,
iuncturarum, & cæterarum partium frigidis, mi-
re confert, humorem ab his partibus frigidū aut
putrem vacuando. Recipit cinnamomi, masti-
ches, asari, spicæ nardi, carpobalsami, croci, † xy-
loaloes, cassiæ, partes æquales, aloës duplum pō-
dus omnium, Quidam addunt schœnu anthos,
alij absinthium, alij alia. Quidam melle exci-
piunt, alij sine melle in trochiscos fingunt cum
aqua bdelij, & tragacanthi.

Mesue.

T 3

HIE-

† al xilabai-
fami

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

CHR.

*Hiera picra
vnde dicta
est.*

*Hiera pra-
paratio tri-
plex.*

HIERA picra nomē habet amaritudinis, quia ipsam principaliter ingreditur aloē, & dicitur hierapicra, a hiera quod est sacra, & picra, quod est amara, & huiusmodi hiera Galeni, duae reperiuntur descriptiones posita, & inuentae à Galeno, quae ambae in idem redeunt. vna ponitur 7. therapeutica, ca. 12. alia ponitur 6. de regimine sanitatis. cap. pen. Est enim haec hiera magni iuuamenti in passionibus stomachi principaliter, quibus abundat humor cholericus subtilis imbibitus in porositatibus stomachi cum admixtione phlegmatis aquosi. habet etiam multas alias utilitates efficere, quas auctor ponit in litera, & Gal. locis allegatis. Vfus autem eius, & modus preparationis est triplex. Primo solum in forma pulueris, & tunc assumitur cum vino, vel iure pulli, vel cum aqua mentae, vel hordei, vel alio liquore conueniente, & in tali forma ipsam describit: & eo utebatur Gal. quia efficacius operatur. Secundo in forma pillulari, & sic communiter practicaes generaliter vtiuntur. Et iste modus adinuentus fuit, cum propter amaritudinem pulueris, tum, ut maiorem moram in stomacho contrahens, à remotis magis attrahat. Tertio in forma electarij cum melle, & sic describitur hic à Mesue, sed non est in vsu, & in hac hierapicra Galeni non ingreditur aliud solutiuum, nisi aloē non lotum, de quo diffuse dictum est in diamusco, & qualitercunque praeparetur in debita dosi, tardat solutionem à xij. horis vsque ad xxiiij. Nunc transeo ad descript. hierapicre Galeni posita 7. therapeut. quae est illa, quae communiter habetur in vsu, & est quasi consimilis cum illa, quae ponitur 6. de ingenio sanitatis, derelinquendo praesentem hic posita à Mesue, quia satis ab illis variatur, & isto modo non habetur in vsu. Recit. cinnamomi, mastice, asari, spicae scilicet nardi, croci, xylobalsami, ana drach. vj. aloes drach. centum. Et illa est vera descriptio pul. hierapicre Gal. secundum quod ipse ponit in locis alleg. Medici autem, & aromatarij hodiernis temporibus de aloē ponunt solum duplum ponderis aliorum aromatum, & non plus, cum hanc hieram faciunt. Et mouentur maxime propter hanc descr. ibi posita à Mesue, quam ipsi reducunt ad formam pillularem: ideo minus soluunt. Et dosi hierae Gal. in locis alleg. est vsque ad drachm. i. Dosis autem eius, quae hodiernis temporibus praeparatur est vsque ad drach. i. & s. & si sit in forma electarij, ut ponitur hic, dosi eius est vsque ad vnc. i. sed illo modo non habetur in vsu. Auic. in 5. can. Haly. x. praetice, & Serapio in proprio antidot. eandem habet descript. differentem tamen in vno, quia Mesue habet hic xyloaloes, alij vero carpobalsami. Vnu tamen notabis, quod haec descript. hierapicra quam dicit Mesue fuisse Gal. non reperitur in aliquibus lib. Gal. ad nos translatis, licet Auic. & alij affirmant Gal.

MAN.

AB hac cepit veluti ab antiquiore, & à qua reliquae nomen acceperunt, cuius permixtio tempore Galeni Romae vocabatur picra. Galenus accipit solum sex res, dimittens xyloaloes, & cassiam, & pro carpobalsamo ponit xylobalsamon: & auget aloē: pro sex enim drachm. aliorum, vel centum, vel 120. aloes apponit. Et est resolutiua materialium malarum grossarum. Has tamen oportet attenuasse, & discuisse. Atque autem sit duplum pondere. Ferme triplum esse debet, quia pro 36. drach. illorum, centum Aloes, vel cxx. adijciendae sunt.

ENTIDOTVS hiera idest sacra ab operibus diuinis, & mirabilibus. picra idest amara, ob aloem, vnde & hiera dialoes etiam dicta est à Galeno describitur lib. 6. san. tuen. lib. 7. met. & lib. 2. & 3. comp. ph. ad purgandum maxime ex ventriculo, intestinis, venis melaraicis bilem flauam, & pituitam non modo tenuem, tunicis ventriculi altius insatam, sed promptius ea, quae in eius spatio innatat. Cum autem vis eius purgatrix hepatis non superet, quae ratione affectibus frigidis capitis, & aliarum partium tam remotarum cum Mesue confert: Ut phlebotomea toto corpore vacuat, non primo, sed succedente in locum vacuati sanguinis alio sanguine ex reliquo corpore: sic vacuato per hieram ventre inferiore, succedente quadam aliarum partium excrementa, aut mole sua ruere, aut vi partium expultrice mitti videntur: nec alienum fuerit ab hiera, si non valenter, saltem leniter trahi, ut momento vacuandi semel accepto, ferri in ventrem perueherent: quo in clysteribus paulo acrioribus saepe fieri probauit Galen. Quae res tibi si non ad plenum satisfacit, in memoriam reuoca ventriculi actionem toti corpori communem. In quo si multa est excrementosa materia, ea chylo mista, in corporis dictas partes cum sanguine tandem distribuitur, & partes ipsas tali excremento onerat. Si vero contra excrementis omnibus his biliosis, pituitosis, putribus omnino est ventriculus, & perfectius coquet, & alimentum in corpus purum transmittit, quo partes singulae velut recreatae, & meliores reddita, quod in se habent excrementosum coquent, si coqui habile est. aut si tota sua substantia est ab alendo iam alienum, excrementum. Omitto ventriculi cum cerebro consensum maximum, & oculis. Vis igitur hierae huius à Galen. non inuenitur (nam multis ante ipsum annis celebrata est, ut es lib. cap. ph. p. colligere potes) sed vsu crebro celebrata, est maxima. Sicque Romae Gal. tempore parabatur: Cinnamomi, xylobalsami, asari, spicae nardi, croci, mastiches Chia, ana drachm. vj. aloes drachm. centum. Sed centum drachm. ipsius, magna nimis mensura est vsa Galen. aliorum proportionem lib. 2. compo. ph. p. Ob id praestantius medicamentum feceris, si minus aloes iniicias, ut drachm. xc. quae tanquam optima, se vsu Galen. asserit. Interdum drachm. lxxx. miscebat, cum gratiorem sed calidorem volebat: interdum contra etiam cxx. cum purgantem magis. Aloē autem non lota, magis vacuat: lota magis roborat, ventrem minus vacuat. Crocum item partius misceri vult Galen. ut drachm. v. praesertim quibus medicamento vteantibus crocum caput ferit odore, ut nobis ante multum. His etiam suffecerint croci drachm. iij. Sex vero croci drachm. Galenus miscebat mulieribus male per menses purgatis, & aloes drach. lxxx. & carpesium loco asari: interdum vtrumque. Vtebaturque non in his solis quibus dolet caput per consensum stomachi ab humore bilioso morfi, sed etiam in his, qui suffusiorum phantasmata, & symptomata patiuntur ex simili stomachi affectu, & quibus alius supprimitur, & quibus rictus est fumosus. Cinnamomi penuria inuice optima cassiae duplum nihil virtute ab initio cinnamomo abest, à generoso multum superatur. Quiddam carpobalsamum loco xylobalsami: alij vtrumque, alij etiam xyloaloes, cassiam, schizanthum addunt. Dosis summa est drach. vnus cum aquae cyathis tribus: minima est femi drach. alij in medio pro parte, corporis magnitudine, consuetudine: seu minima est vnus cochlearis parui medicinis, duorum paruum: maxima, duorum cochlearium magnorum cum aquae temperate cyathis duobus, aut tribus: aut in catapotia fingitur. Dat. Act. à dra. j. ad dra. ij. Hodie eius sicce (quae utilior est) etiam vnc. s. cum drach. j. diaphenici ex hydromelite etiam mulieri innoxie propinari vidimus. Gal. item, vel siccum puluerem exhibet, vel melle exceptum, ut gratior, duratior, purgantior: licet tunc ventrem minus roborat, quia mel stomacho malum est, & roborantium vim dissoluit. Mel puluerem taciunt, trochiscos expressit, alij quoque in catapotia fingunt, quod propter multam aloes amaritudinem aegre puluis ex vino, vel iure pulli, vel aqua hordei, vel alio liquore deuorari queat: nec multo facilius cum melle excepta ex hiera haec, siue bolis deglutienda sit, siue liquore (ut puluis solet) dissoluta. Adde, quod catapotia ex hiera ob moram in ventriculo longiorem à remotis partibus trahere magis possunt: minimum, si potu deuotatur. Nam sic à ventriculo celerrime, & effluit, & expellitur. Si bolo autem sumitur ut consistentia, sic mora in ventriculo, & viribus in vacuando est media. In hac antidoto autem sola est aloē purgatrix, & tam imbecilliter, ut vix hora post duodecima vacuare incipiat, duretque eius vacuatio interdum ad horas 24. quae consuetudo est tardius, & imbecillius vacuatum, cum valentia mox vires suas exerant, & non multo post terminet, nisi quantitate inmodica hypercathartici moliantur. Cum autem Gal. hiera ad cinnamomi, mastiches, asari, spicae nardi, croci, xylobalsami, ana drachm. vj. addat aloes

SYLV.

Lib. 7. met.

Lib. 7. met.

Lib. 7. met.

Lib. 7. met.

*Lib. 4. de
off. cap. 2.
Lib. 1. de
off.*

Lib. 3. comp.

*ph. p. lib. 2.
meth.*

Lib. 7. met.

Lib. 7. met.

aloes drach. centum, drach. j. sicca probe purgat cum vulgaris officinarum hiera hac sicca drach. j. & s. parum sit efficax, quod aloem ad omnia simplicia simul sumpta duplam tantum miscant: cum apud Gal. fere sit triplam pro aliorum sexana drachm. vj. quae sunt xxx. j. macei Gal. aloes drach. centum, & interdum cxx. Quae vero Gal. hiera melle excepta est, vnc. j. medio criter purgat, in qua sunt puluer. s. drach. ij. Cum enim tribus pulueris vncijs miscenda sit lib. j. mellis, in tribus autem vncijs drach. sunt xxvij. in lib. vnc. xij. sequitur, vt in quatuor hierae mellis vncia sint prope pulueris drach. ij. Addidi prope, quod pulueres ipsi cum melle mixti pondus augent. Cum autem mellita Galeo purgatoria magis dicitur, quae sicca, leuiter attingi in Melle aloes lib. z. Ab hac autem hiera velut antiquissima incepta in quam xyloaloes, & cassia inuexit: & pro xylobalsamo, carpopalsamum. Actuaris autem pro spica, xylocassiam. Mel vero quantum spices, vt vnc. ij. hanc hiera, & alijs medicamentis, quorum aloes est basis, miscendum quidam eo tendunt: & hieram sulfo, aut fumo faciendam, in hordeoque sepehendami volunt per sex menses, vt fermententur: zetas alioqui vires ei adimut: nec vtiendam ante hanc fermentationem, seruatiueque integras omnes hieras a sex mensibus ad annos quatuor. Hieram Andromachi in uio lib. 8. c. ph. Schenau anthus, xylobalsamum, mastiches, croci, nardi, Indici, alari, cinnamomi, singulorum drach. vj. aloes lota drach. centum: simul leuigata reposito, datoque ieiunio a cochleario vno ad duo, cum aqua frigida, aut calida cyathis a duobus ad quatuor: alij singulorum sex drach. octo miscant: alij aloes drach. lxxx. multi praeter illa sex etiam schenau anthus addunt. At ciepiades Andromacho consentit, nisi quod aloes simpliciter scribit, & horum simp. vnc. j. vel ij. id est drach. vij. & semis. mi fecit, & opobalsamum pro xylobalsamo, & schenau anthus omittit. Aloem quidem cum Andromacho lotam alij illotam ponunt: cum lota minus alium subducit, quia multum virtutis medicamentosa lauando deponit, sed tunc conuenit magis febri non valida, sed admodum remissa laborantibus, quibus etiam hieram ex aloes illota citra euidenti noxam multi dederunt, in alijs febribus noxam maximam ex ea sunt experti. Nam aloes etiam lota est maxime aduersa his, qui intemperie calida, & sicca laborant, siue prauis humoribus: deinde his, qui sicca, & frigida in totum his, qui ex solis qualitatibus partem aliquam habent vitiatam. Nam intemperies cum humoribus, medicamentis illos vacuantibus indigent: quae sine humoribus sunt a medicamento ex aloes in marcem omnino perueniunt. Vbi igitur humiditas parua ventriculi tunicas irrigat, picra ex aloes vtilis est, humiditatem vacuans paruat, quae nauicam maiorem, aut minorem excitat. Eam autem noxam humiditatem sola aloes vacuat sua vi purgatoria non valente, sed quae ex ventriculi regione, quae attingit, vacuare possit: si tamen largior sit exhibitum, ad iecoris partes peruenit, non tamen vacuat totum corpus aloes. Hieram quoque ipsa valet ad purgandum ventriculum prauis humoribus, praecipue tenuibus, & biliosis, & coctionem impediens, iuuat etiam ventriculum intemperie humida citra humorum laxatum, vt ligamenta, seu nervi colligantes articulorum laxantur: omnium autem praestantissimum, est remedium his, qui bilem altius inter tunicas ventriculi receptam habent. Datur etiam tuto, phlegmone ventriculi, iam cocta post declinationem scilicet, nullo autem phlegmonis tempore. Hieram picram alij habent necam, alij melle noui cocto modice exceptam lib. f. fani. tuen.

COST. **HIERAE** simplicis authorem fuisse Antonium Musam, qui Ibery tempore vixit, testatur Scribonius, quamuis Gal. 8. de comp. per loca in Andromachum referat, qui aetate Neronis fuit. Parabatur ex aloes triente, id est vncijs quatuor, croci, cinnamomi, nardi, asari, xylobalsami, mastiches, singulorum denarijs sex, est vero denarius pars vnciae septima. Galeni tempestate longe maior aloes quantitas addebatur aliorum proportionem: nepe ad sex singulorum drachmas, aloes drachma centum, quam mensuram interdum ipse immittit, sumens octoginta, aut nonaginta, interdum auxit ad drachmas centum, & viginti pro vario scopo purgandi magis, aut minus, quare non erant hic Mesue aloes summandae praecipiens duplo pondere ad reliqua, neque Galeno repugnat. Summa equidem mensura drachmarum centum, & viginti fere triplam proportionem feruat ad alia, sed minor, quasi duplam, cuius author est Gal. Castigans vulgatam qua centum drachmas sume-

A bantur, hoc autem pro Manardo sit dictum. Deira vero etiam Gal. croci drachmam dolorem capitis veritus, qui saepe ex eo provenit, ac pro aloes non lota lotam etiam quandoque substituit ex Andromacho, quae ventriculo magis conferat, minus autem expurget. Porro autem hoc in medicamento duo tantum sint, quae purgandi vim habeant, aloes atque asarum. Galenus tamen quasi asaro facultatem melle purgatricem ignorauerit, aloes vim totam ascribit. Est tamen basis ipsamet aloes, ex qua etiam nomen picra, id est amara obtinuit, & eius gratia caetera adduntur. Quando enim triplex illi inest vitium, tarditas in purgando, imbecillitas, & vis qua venas recludit, accelerant, ac eius vim intendunt cinnamomum, nardus, crocum, xylobalsamum, calida omnia, & tenuium partium, adde, & asarum tenuatorium simul, & purgatorium, prohibet vero ne venas aperiat mastiche, atque adeo non fortuito, sed consultissime paratum id est medicamentum, ad quod tamen alij a lia pro suo quique scopo addiderunt, veluti xyloaloes, cassia odoratum iuncum, absinthium, de quibus et Mesue meminuit, neque hac temere, quando aut purgatricem vim intendunt, aut purgandi celeritatem, si & bdellium, & dragacantha, quod alij addunt admonente Auicenna, vitium aloes oppugnant, quo sanguinem detrahit. Apte vero etiam mel additur a Gal. quod ventriculo gratius redditur medicamentum, & magis subduktorium. Ceterum ubi hieram excepturus ex melle, de mellis mensura non levis est questio. Galenus equidem pondus non explicat. Ac si vulgatam sequare consuetudinem, addendum esset mel quadrupla proportionem, vt exemplo Diamoschi agunt. Auicennas tamen tantundem addi interdum, ait: atque adeo longe minus, quam fieri in alijs consueuerit. Sane de mellis mensura, regulam quae eius quadruplum, aut triplum addunt non carere periculo in purgatorijs, supra ostendimus. Quod autem ad hunc locum pertinet, quanquam illam etiam hoc in loco Syluius sequitur, cum Auicenna potius stare in picra enim multa est aloes copia: praestat vero aloes eadem fere opera quae mel, conseruandi, & species excipiendi lentore suo ne diffuant, quare minori quoque mellis mensura est opus. At roget nos aliquis, an regula a nobis antea allata hic sit opportuna? Non est opportuna, quoniam hiera huius mellis dosim Gale. Aut Mesue non tradunt. Docuimus autem antea conferendas basis, & compositi doses: atque eo pacto mellis mensuram elici. Age autem inquiramus nunc hiera, & simplicis, & mellis dosim, quam hic silentio inuoluit. Galenus porro (de simplici primum ago) 2. de comp. per loca drachmam se vniam ad summum exhibere testatur. Andromachus ex 8. de comp. per loca, cochlearia duo. i. drachmas duas praebeat. Serapio drachmas duas exhibet, quod & Paulus, hierarum omnium summum pondus dicens drachmas esse duas. Nostri vero drachmas etiam tres dant absque noxa, quibus astipulatur auctoritas, & ratio. Scribonius equidem dari ait cochlearia duo, vel tria. Ratio vero id docet, quando hierae drachma vix habet scrupulos duos aloes, atque hac minori quam drachmarum duarum pondere fere non exsoluit. Ergo summa hiera simplicis dosim drachmarum erit trium, neque Galeno hac in re assentiendum, praesertim (quod quis admiretur) qui hiera ex colocynthide longe valentioris medicamenti drach. iij. aut etiam quinque dedisse proficitur. 1. de comp. med. per loca. His de hiera simplici, ita constitutis eius etiam quae melle excipi-

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

tur dosi facile innotescit. Si equidem mel tantumdem addas cum Auicenna, sex drachmarum mensura erit summa, si quadruplum, drachmarum erit quindecim. Atq; hac ratione ipsa docetur, a qua quotidianum non dissentit experimentum. Vnum hic superest explicandum, quales nam humores hiera educat, crassos ne ante nues? Mesue ijs verbis.

Et est resolutiua materierum malarum crassarum, & viscosarum. videtur ipsi purgatricem crassorum humorum vim tribuere. Manar. vero attenuasse, & dissoluisse antea oportere admonet: atq; adeo sponte sua id non prestituram. Sed vere id non vult Mesue, quod vel le Manardus innuit, hieram crassos, ac lentos humores soluendo educere, at eos dissipare, & attenuare asserit, si rem perpendas. De solutione vero postmodum agit quum subdit.

Et perficitur ab eo solutiua bona. Si tamen etiam de purgatrice vi intelligas, quanquam non negem crassos humores, vt hiera educantur, secari prius et attenuari oportere: id ipsum tamen prestare hiera quoque ipsa solet ob cinnamomi, spicis, croci, carpobalsami, & assari vires, ac propterea, vtro modo Mes. verba intelligas non errat, quod Manardus innuit.

M E S V E.

HERA Hermetis cum dracunculo maximarum, & certiss. est virium ad cephalalgiam, hemiplegiam, vertiginem, paralyfin, epilepsiam, tremorem, spasmus cynicum, dolorem colicum, nephriticum, vterinum, arthriticum. Vacuat enim humores tam tenues, quam crassos, & lentos, a capite, ventriculo, neruis, iuncturis, & reliquis partibus. Rec. autem aloes vnc. j. trochiscorum Alandhal aur. octo: turbit, agarici ꝑ dracunculi vtriusque sicci, iridis, sagapeni myrobalanorum cepularum, citrearum, Indarum, an. sesquidrachmam: zingiberis, cinnamomi, mastiches, bdellij, ellebori, nigri, eupatorii assari, cassiae lignae, salis Indi, castorij, croci, apij, ligustici, ꝑ cocci gni dii, stoechados, ana drach. j. scilla assata drach. ij. & dimid. scammonij drach. ij. Curiose omnia terantur: gummi, & succi vino odoro pisto luan- tur: pulueres succo cucumeris agrestis comprehendantur. Siccentur iterum, eodem succo, & pauco nucum oleo excipiantur, & siccentur, postremo melle despumato ꝑ omnia comprehendantur. Datur post sex menses a drac. j. ad drac. ij.

¶ Zup.

¶ sem. me-
rem.

¶ Vulg.
quantitate
qua fiat co-
tum sicut
pasta.

MAN. **A**LANDAL. Hos habes infra ab ipso Mesue de scriptos, qui tamen Hermetis tempore non componebantur. L. v. f. Dracontium. SEMINIS mezereon. id est cocci gni dii, chamaelea videlicet.

SYLV. **D**ESCRIPTA etiam Mesue in simplicib. cap. de dracunculo, potentissimum, & efficacissimum est medicamentum, ubi remedijs alijs mala hac contumacia non cesserunt. Trochisci Alandhal inter trochiscos describuntur, quos tamen tempore Hermetis nondum compositos scribit Manard. sed sine testimonio. Hi autem colocynthidis loco in compositione veniunt tutius, qua ipsa colocynthidis, nisi hac multis probe catigetur.

EOST. **H**Abc scripsit, & lib. simp. de aro. in eo varius, quod hic trochiscorum Alandhal drachmas duo-

decim, id est aureos sumit, illic colocynthidis drac. viij. Neque temere colocynthidis redacta in trochiscos maius hic adiecit pondus, quando castigata hoc pacto minus est efficax. Addit etiam hoc in loco bdellium quo eadem colocynthidis magis castigatur, & elaterij vis obtunditur, quoinuolui omnia praecipit. Strenue expurgat hoc medicamentum, quod certe simplicium expurgantium, & fortium, & imbecillium sylvam habet. In eo conficiendo, quod ait. tritura bona terenda omnia. studendum, vt singula seorsum, aut cum alijs crasse, aut subtiliter terantur, prout quaque postulant: pro quare petenda regule ipsomet Mesue tradita lib. Can. vniuer. quas non est, vt hic particulatim referamus. Illa nunc inquirenda multi momenti, & vsus, quia iubet Mesue hoc medicamentum ex melle confici, dosim vero praescribit a drach. vna ad duas, an dosim intelligenda post adiectum mel, an ante: quantum vero etiam mellis sumi habeat. Equidem si rem perpendas, addito melle praesertim ex communis consuetudine proportionem quadrupla, duae huius medicamenti drachmae vix alium moneant, nedum non exquisitae purgant: absque melle autem in robustioribus corporibus non excedat modum: id quod persuadeat nos mensuram praescribi absque melle. Contra tamen, si in sequentibus hoc pacto dosim statui, quis putet absque melle futurum est, vt longo intervallo modum purgatio frequentissime excedat. Sed dicam paucis quod sentio. Quum simplicia ex quibus hoc paratur medicamentum excepto sagapeno, mastiche, bdellio, euphorbio, scilla, quae duci in puluerem non ita possunt, drachmarum septem, & quadraginta pondus attingant, id est vnciae sint quinque, & drachmae duae, atq; adeo ex vulgata consuetudine binas fere mellis libras de fiderent futurum est, vt adiectis sagapeno mastiche, & reliquis, in totum electarium duas pendeat libras cum dimidia, & singula drachmarum duarum dosis vix drachmam specierum contineat dimidiam, quae perturbare quidem ventrem possit, non possit tamen exoluere atque exquisitae expurgare. Quamobrem, aut Mesuem meticulosum esse atque ignarum medicamenti virum confiteri oporteat, aut vulgatam consuetudinem huic loco esse importunam, sed arbitrarium, expertum esse Mesuem huius medicamenti vires, ac propterea referenda est culpa in consuetudinem potius artificis, & consilio expertem, quam in auctorem. Quarenda ergo alia componendi ratio qua scopum attingamus auctoris. Ea erit regula a nobis in superioribus tradita, quam certe, qui in vsu tradiderit, carere omni culpa obseruabit. Sicut purgantium hic simplicium doses, si recte expendas, fere quinquaginta duae cum dimidia, aloes videlicet, quatuor cum dimidia, trochiscorum Alandhal doses decem, & octo, possunt enim scrupulorum duo exhiberi, turbit, agarici, & quae eo ordine sequuntur non plures quam duodecim; ellebori, euphorbij, assari, seminum mezereon doses fere sex; scilla vna, scammonij decem, ac propterea, quod dicebam, doses, quinquaginta duae cum dimidia, adiecto vero elaterio, quo inuolui omnia iubet Mes. ad sexagesimum etiam numerum accedunt. Huius vero electarii ubi confectum est, drachmas ad summum duas exhibet, quo fit, vt totum pendere oporteat drachmas vicenas, & centenas. Sunt autem si ingredientia omnia supputes, drachmae vix septem, & quadraginta, atque ideo, quod deest, id est drachmas septuaginta tres resarciendum est melle. Sunt vero haec vnciae octo, & drachmae duae, quas si melle suppleueris, confectum

confecti in hunc modum medicamenti dosi summa erit A
drachmarum duarum ex Mesue prescripto, & integra
fiet expurgatio. Caterum video, quid hic obijciant: tam
paucum mel tantum specierum cumulum non exceptu-
rum. Ego vero illud perpendi velim, quod author iubet,
tantum mellis addendum, ut totum fiat sicut pasta, quib-
us verbis, ut pastillus fiat (prater omnium sententiā
hoc dico (præcipere Mesuen suspicor, non electarium,
quod vocant, neque mirum, quando aloetica hæc ama-
ra in electarij formam redacta assumptivo admodum
ingrata esse solent: minus autem pastilli modo, quia mi-
nus diffiunt, ergo quum pastillum velit author non mul-
tum mellis est opus, fortasseque octo illæ vnciæ satisfa-
ciant, quod si non satisfaciunt, sunt enim quedam inter-
dum aridiora, quæ humoris plurimum exungunt, piacu-
lum non erit, ut tantum iudicio tuo adiungas mellis,
quod ad conficiendum pastillum sit satis, aut ut prohibe-
re simplicis exemplo tantundem mellis adijcias. Sed B
de hac re satis. Qui hæc hiera ex communi instituto pa-
rata vsuri sunt, ea scilicet quæ quadruplum, aut triplū
susceperit, audaciores esse possunt, & drachmas etiam
sex interdum propinare, qui vero ex Mesue instituto:
ijs vna, aut altera drachma sufficiat. Vnum superest in-
quirendum, quum Mes. mezereonis semen exposcit,
quid sit simendum. Vt nos lib. simpl. dicebamus, ignotū
est Mesue mezereon, sententia nostra, & aberrare eos,
qui coccum gnidium illud esse aiunt, ex eo constat, quod
Mesues sui mezereonis folia traducit in vsu, non fru-
ctus. Huius tamen seminis loco, si quis vicini, aut maio-
ris, aut minoris semen reponat, quod iisdem fere viri-
bus valet arbitror non valde erraturum, pro drachma
autem vna mezereonis, quæ integra, eius est dosi rici-
ni maioris grana tria, aut minoris quinque assumas o-
portebit, si modo constitueris eo uti illius seminis loco,
quod ignoratur.

MESVE.

I E R A. Archigenis omnibus descri-
pta, confert affectibus melancholi-
cis, & ex pituita crassa natis, & verti-
gini, epilepsie, spasmo, hydrophi-
li incipienti, voci ob humiditatem
multam rauce, dolenti asperæ arteriæ, difficulta-
ti spirandi, ploræ, lepræ, & cæteris tuberculis à
crassa materia nascentibus; aut seroso excremen-
to; ventriculo intestinis, mesaræo, vterò à flatu
dolentibus, aut prædictis humoribus. Datur
aliquando potui cum rutæ decocto, adiecto
etiam castorio ad siliquas tres. Dolentibus au-
tem spinæ, renibus, ilibus, inguinibus cum de-
cocto apij: ad ischiadem, & similes articulorum
affectus cum aqua centaurij, adiecto etiam ela-
terio idest cucumeris agrestis succo, & colocyn-
thidis, pulpa, ad siliques quatuor. † Morfos deni-
que à cane rabido, ab hydrophobia, idest aquis
formidatis securos reddit, datur cum aqua abro-
toni, præcipue adiecta drach. vna, pulueris can-
crorum fluuiialium vltorum. Recipit autem pul-
pæ colocynthidos drach. † duas, prassij, stacha-
dos elebori nigri, chamedrysos, schammonij,
leucopiperis, macropip. ana † drach. duas scillæ
assathæ, cuphorbij, aloes, croci, gentianæ, pe-
troscolini, ammoniaci, opopanacis, ana drach. j.

polij, cinnamomi, sagapeni, myrrhæ, spicæ nar-
di schœnu anthus, calaminthes montanæ, ari-
stolochiæ rotundæ, ana drach. ij. cum melle suf-
ficienē excipiatur omnia. Datur ad aur. iij. cum
decocto epithymi, & vuarum passarum mun-
daturum.

N O N est in vsu, sed hieralogodion est multum C H R.
in vsu etiam est alia hiera picra Gal. quæ poni-
tur a Nicolao in suo antidot. quæ est multum diffe-
rens a hiera Galeni posita 7. therapeut. nec reperitur,
vbi Gal. eam describit. & tamen illa est, quæ genera-
liter habetur in vsu, & sic vbiq; secundum illam de-
script. habetur in vsu, & fit in forma electarij, secun-
dum quod ibi describitur: quidam tamen reduciunt
ad formam pillularum, quæ aliquo loco non sunt scri-
ptæ, & dosi earum est a drach. j. vsque ad drac. j. & s.
Et dosi hieræ picræ Gal. reductæ in forma electarij,
vt communiter fit, quia vsque ad drach. j. de mane di-
gesta materia. Et illæ pilulæ de hiera picra Gal. quæ
à Nicolao describitur summe conueniunt omnibus
dispositionibus capitis, vel passionibus dependenti-
bus à materia frigida, & doloribus aurium, oculorū,
& dentium. Conuenit insuper descensui catarrhi,
& passionibus frigidis stomachi, & omnium nutriti-
uorum, & etiam passionibus matricis, & etiam mul-
tis alijs consimilibus, cuius nunc ponam descript. Rec.
cinnamomi, spicæ nardi, croci, schœnanthi, alla-
ri casia lignæ, xylobalsami, carpopalsami, violarū,
absinthij, epithymi, agarici, rosarum, turbiti, collo-
cynthidis, mastichis, ana drach. iij. alias vnc. viij.
mellis q. s. pro compositione electarij, siue vini pro
compositione pillularum. Sunt autem solutiva, quæ
ingrediuntur compositionem huius hieræ picræ, ac
hieræ Archigenis, ac hieralogodion, non obstantē,
quod aliqua ex eis fuerint superius declarata, & alia
quædam sunt declaranda. Colocynthis est medicina
multum effrenitans in soluendo, amari saporis, indi-
gens multa rectificatione secundum, quod ponit Me-
sue, est enim solutiuum, pomum plantæ venenosæ ad
magnitudinem pomi aranzi subalbidi: iuxta, quam
plantam nulla oritur herba, & est calidæ complexio-
nis vltra tertium gradum, & sicca in fine secundi. So-
luit phlegma principaliter attrahendo à remotis mē-
bris, non tamen per se sola est exhibenda quantumq;
correcta. Et dosi eius quæ ponitur à Mesue capitulo
proprio est à chirat. vj. vsque ad xi. Chirat autem est
pondus quatuor granorum hordei. Sed illa est nimis
magna dosi hodiernis temporibus qualitercunque
assumeretur. Epithymum est flos, vel radix cuiusdam
herbæ calidæ, & sicca in secundo. † Solut humorem
melancholicum principaliter, & licet non sit in vsu
ipsum per se solum accipere, tamē eius dosi est drac.
iij. vsque ad drach. vij. decoctionis autem à drach. v.
vsque ad drach. xx. quia est levis solutionis. Absin-
thium est herba nota leuissimæ solutionis, calidæ, cō-
plexionis in primo, sicca in secundo, soluit leuissime
cholera subtilem, & aquosam ab intestinis, mesera-
cis, & ab hepate, assumitur à quibusdam succus eius,
qui est amarus valde, & horribilis. Et dosi eius est à
drach. ij. vsque ad iij. Et in decoctione seu infusione
cum aliqua expressione ab vnc. v. vsque ad vnc. viij.
Scammonia est succus cuiusdam herbæ inspissatus in
forma lupinorum reducitur, & ab India, & Anthio-
chia

† Vulg. ad
in aqua ab-
rotani.

† Vul. hab.
drac. xxy.

† vnc. y.

Quid fa-
chirat.

Epithym.

Absinth.

Scammonia.

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

Diagridium. chia sic transportatur, & eius vsus per se solum non est conueniens propter eius ventositatem, & potentiam in solnendo: nec cum alijs medicinis admiscetur nisi post debitam eius correctionem cum pomo cytonij, vel caulibus in pasta, vt præcipit Mesue, & sic correctæ vocatur diagridium, & est calidæ, & siccæ complexionis in tertio, soluit principaliter choleram, sed nocet stomacho, & hepati, non correctæ. Et dosis eius cum est correctæ, est à granis v. hordei vsque ad xij. Et ipsius solius administrationem omnes prohibent. Et consulo, quod medicina, in quam ingreditur retarde tur, quantum est possibile. *Turbith.* Turbith est radix cuiusdā plantæ in partibus Indiæ, calidæ, & siccæ complexionis in tertio: soluit principaliter phlegma, & est multum in vsu, maxime in passionibus iuncturarum, & assumitur communiter cum zuccharo, & zingibere in forma pulueris secundum illam descript. Rec. turbith albi, & gummosi, drach. j. vel vsque ad drach. j. s. zing. vnc. j. zucchari, drach. s. & in mane assumatur cum iure pulli, vel galli, vel aliquo liquore conueniente. Et hic nota, quod zingiber est correctiuum, vel velocitat eius operationem, quoniam de se est tardi motus. Et eius dosis in substantia est à drach. j. vsque ad ij. vt ponit Mesue, & in decoctione à drach. ij. vsque ad iij. Sed istæ doses temporibus præsentibus sunt nimis magnæ, & eius assumptio est abominabilis, & debilitat stomachum. *Agaricus.* Agaricus est fungus quidam ad hærens cuidam arbori maximæ, & multum nascens in Pedemontium, & est calidæ complexionis in primo, sicca in secundo, soluit principaliter phlegma crassum, & choleram rubeam à cerebro, & à membris nervosis, ac etiam à pectore, vsus tamen eius per se solum non est multum conueniens, sed admixtus cum alijs medicinis, vt in electarijs, & pilulis, vt communiter fit. Dosis tamen eius in substantia est à drach. j. usque ad drach. j. s. In decoctione uero siue in infusione est vsque ad drachm. iij. Et nota, quod agaricus qualiter cunque assumptus inducit uomitum, sed longe minus in decoctione, uel in infusione, quia non sic adhæret parietibus, & vijs stomachi, uel uillis inducens nauileam, & corrigitur cum mastice, & sale gemmæ, ut præcipit Mesue. *Sagapenum.* Sagapenum est gummi calidum in tertio, & siccum in secundo, soluit humores viscosos, & phlegma crudum trahit à longinquis membris, non tamen per se solum utimur eo. Et dosis eius est à drach. s. usque ad aur. j. Euphorbium secundum rei ueritatem est gummi calidum, & siccum in quarto, & per se solum non est conueniens, & soluit phlegma crassum. Et eius dosis est à granis iij. usque ad xij. *Aristolochia.* Aristolochia rotunda est perfectior, & potentior longe in soluendo, & utraque est calida in tertio, & sicca in secundo, soluit superfluitates phlegmaticas, & per se solum usus earum nō est conueniens. *Helleborus.* Helleborus unus est albus, omnino fugiendus, quia à tota specie est mortiferus: alter niger, qui solus non est in vsu, sed admixtus cum alijs medicinis, principaliter soluit melancholiam, & choleram crassam, & phlegma viscosum fortiter attrahens à remotis, est tamen multum prouocans uomitum, & est calidæ, & siccæ complexionis in tertio. Et dosis est ab unc. j. usque ad unc. ij. sed melius est, ut fugiatur nisi correctus, & admixtus cum alijs medicinis. Restat nunc alia declarare, quæ non sunt solutiuæ posita in descriptione hieræ Archigenis. Et primo per exituras apostemata intelligit,

quæ ueniunt ad saniam. Ultimo est memorandum, quod vsus prædictæ hieræ Gal. qualitercunque assumatur, debet esse præmissa aliqua digestionem, seu præparationem humorum in stomacho cum assumptione mellis rosati colati, usque ad quantitatem unius unc. pro uice, duobus, uel tribus diebus ad minus, uel cum alio leui digestiuo. Similiter, & ante assumptionem hieræ pieræ Galen. in qua ingrediuntur plura solutiuæ, & fortia, ut eam describit Nicol. etiam est præueniendum digestiuo, appropriato secundum quod ex pedit. Et dosis huius hieræ Archigenis descriptione Pauli, quia est melior usque ad aur. iij. & Archigenis descriptione uniuersali est usque ad vj. & confert multis, & diuersis passionibus, ut dicit Mesue: quas tu ipse legendo considera.

F X Auicenna ad verbum. Pulpæ coloquinthidos dr. MANA. ij. Aliqui libri habent drac. xxj. alij vnc. ij. CAP. E MVRIS affata. id est scillæ.

HIERA hæc ad verbum ex Auicenna descripta longè præstantissima. multo autem ualentior fiet, si colocynthidis pulpæ vnc. ij. aut drach. xx. diu misceantur, ut quidam codices habent. Quod ad hydrophobiam symptoma perniciosissimum eorum, qui a cane rabido sunt morfi, attinet, lege Galen. in lib. de commodis theriacæ, de puluere autem cancerorum fluuiatum vitorum mite Galen. l. i. i. simpl. prædicat ex Aesculione. Magni præterea est faciendæ decoctionum ratio varia pro vario affectu, ex quibus hieram propinat. His uero affectibus omnibus ualenter opitulatur hanc Hieram nemo inficiabitur, qui simplicium, & plurimorum, & efficacissimorum eius naturam perpenderit. Doses tamen minuerem, quod his ferendis nostratum corpora sint imparia. Valet igitur ad congestam, uel fluentem pituitam, aut melancholiam, & affectus omnes inde natos in quauis corporis parte, auribus, dentibus, collo, & ceteris. Eius loco quidam vtuntur hodie hiera Logadij, quam Paulus, Aetius, Nicolaus, & alij plerique describunt. Antequam tamen harum hierarum tam potentium usum, apparanda est materia, hoc est tenuanda, incenda, tergenda, fluxilis reddenda, & meatus sunt aperiendi, per quos est vacuandum: in summa corpus fluidum est faciendum, quod tuto, & salubriter purgandum est.

LEGENDVM proculdubio colocynthidis drach. COST. Lxxij. ut in antiquis codicibus non, ut in alijs dra. ij. Quum enim ad crassos præsertim, & crudos humores educendos hoc paretur medicamentum, hunc potissime usum colocynthidis præstat, & ea debet præcipua hic esse basis, sumendi uero trochisci alandhal opinione nostra, quando uix aliquid est in hac simplicium serie, quod colocynthidem exalte castiget. Ita, & genuina lectio est, quæ addit scammones, leucopiperis, macropiperis, omnium ana drach. ij. non autem, vnc. ij. neque enim ea præstaret medicamentum, quæ oportet, si tantum scammonij adderetur, sumendum uero, & hoc cotoneo paratum dixerim, ueluti pituitosis humoribus expurgandis Tralliani consilio aptissimum, de qua res supra. Si omnium hic soluentium summam colligas, animaduertes doses explere ferè septem, & triginta, quas tu dicito quadraginta, parum enim refert. Exhibet autem Mes. huius ubi confectum est, medicamenti aureos quatuor. i. drach. sex, quare totum electarium, ut ducentarium, & quadraginta drachmarum pondus expleat, oportebit. Sunt uero ingredientia omnia drachmæ uix sexaginta, ac propterea superest, ut reliquum. i. centum, & octoginta drach. melle expleas. i. vncijs viginti additis. Tunc melle ea mensura adiecto tuto exhiberi poterunt huius electarij drachmæ sex, quod author præscribit.

ME.

M E S V E.

HIERA Archigenis Paulo aliter descripta, recipit prassij, agarici, chamedryos, pulpæ colocynthidos, stœchados, ana aureos † decem: opopanacis, sagapeni, petroselinij, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, ana aureos quinque: cinnamomi, spicæ nardi, croci, ana aureos quatuor. Sicca terrantur, † liquores frangantur, hydromelite indantur, & omnia melle excipiantur. Datur ad † aureos iiii. cū salis triti drachma vna, & aqua mulsa.

† Al. aur. v. alij xx.

† Gummi conuassā.

† Putant aliqui legendum aureos ii.

MAN. **O**MNIVM ad aur. v.) Auicenna xx. Paulus x. Post polium Paulus addit, myrrhæ: INFUNDE in melle.) Paulus in melicrato per noctem vnā, & sicca. COMPONE eam cum aqua mellis.) Paul. cum optimo, & reponne in vase vitri, vel plumbi. Et modus hic est omnibus hieris communis: Addatur salis drach. j. & si vis, vt magis purget, adde scammonium.

SYLV. **A**VREOS decem pro quinque scripsi, quod Paulus drach. x. habet Auicenna xx. Absurdum item esset in prima simpliciū elasse aur. v. scribere, & in secunda similiter aur. v. Omnia enim illa simpliciā si eodem pondere conuenirent, vnā elasse conclusisset. Paul. præterea spicæ nardi subscribit myrrham a Mes. omisam. Addit Paul. arida simul tundenda, & incernenda, sed opopanacem, & sagapenum (quæ gummi malè ab interprete Mesue vocantur, vt in simplicibus docemus,) & myrrham contusam per noctem vnā mulsa in pila macerat. Postea læuigat, & siccis miscet. Melle deinde optimo excepta omnia, vase vitreo, vel plumbeo reponuntur. Hæc ratio omnium hierarum est communis: summus ipsarum modus est, denarij duo cum salis denario vno, & mellis herminis duabus: & aqua quanta satis est. Si vehementiores vis, quibus scammonium non inest, iniiciuntur, & his singulis obolus. Hæc Paulus. Quæ Pauli verba me mouerunt, vt dictioni Mesue liquorū in hydromelite infusionem adderem.

COST. **I**PSISSIMA est hiera Archigenis, quam describit Paulus, a qua in eo differt hiera Antiochi, quod omittit marrubium, & loco aristolochiæ rotundæ samentaceam sumit. Hic in Mes. quum ait colocynthidis, stœchados, omnium, ana aur. v. pro aureis x. irrepsit aur. v. qui error facilis fuit ob notæ Romanæ, x, cum, v, cognitionem, quarum altera decem, & altera quinque significantur. Post spicam Paulus etiam myrrham ponit, quæ hic prætermittitur, culpa, vt arbitror, librarij. Quædam addit Paulus de parandi huius medicamenti modo, nempe quæ arida sunt esse tundenda, & incernenda: opopanacem autem, sagapenum, & myrrham contusa maceranda in mulsa per noctem, deinde læuiganda, & ijs, quæ arida sunt admiscenda, exceptaque melle seruanda vitreo vase, aut plumbeo: quam rationem communem esse ait hieris omnibus. Hæc vero breuissime etiam perstringit Mes. dicens. tere ex medicinis, quæ siccæ sunt, & gummi conuassā, & infunde in melle. In dosi præcipue discrepat, exhibens aureos quatuor, hoc est drachmas sex, quum Paulus summum eius, & hierarum omnium modum esse dicat drachmas duas. Sed vere irrepsit, & hic mendum, legendumque aurei duo, non quatuor, quum enim soluentium medicamento- rum hic bases sint ferè triginta septem, agarici decem, colocynthidis quindecim, sagapeni, et opopanacis decem, aristolochiæ due, eorum vere pondus aureos quinque, & triginta pendeat: cetera sesquialtera proportionem

A ijs quodammodo respondent, atque adeo non potest, quis tuto huius medicamenti plus quam aureos duos, & alterius dimidium exhibere. At dices, differre tamen adhuc Mesue a Paulo exhibente duas vix drachmas. Fateor, non errat tamen Mesue, quando integra, vt dixi, dosis essent aurei duo cum dimidio, at, & Galen. hiera suæ ex colocynthide drachmas quinque semel exhibuit. Sed, & hic mellis, quo excipiuntur omnia, habenda est ratio. Equidem, si vt communis fert consuetudo, tribus specierum vncijs, mellis adiungas libram, excepto opopanace, sagapeno, & myrrha, quæ terenda non sunt, cætera drachmas pendent centum, & triginta sex cum dimidia, id est vncias quindecim, & drachmam vnā cum dimidia, atque adeo mellis lib. quinque exposceret, essetque totum electarium librarum ferè sex cum dimidia, possent autem tunc exhiberi vncia plusquam dua, quum totius medicamenti doses non plures sint, quam triginta septem, sed hæc Mesue, aut Pauli mens non fuit, ac propterea sequenda hic non videtur vulgata consuetudo. At neque tradita a nobis in superioribus regula hoc in loco satisfacit, si legamus, vt legendum puto, dosim esse aureos duos, nempe quum basis doses in vniuersum sint triginta septem, electarij autem dosis duo sint aurei: huius totius pondus esse oporteret aureorum quatuor, & septuaginta, atqui, si omnia supputes ingredientia, nonagenarium, & senarium attingunt numerum, quo fit, vt non modo locus non sit addendi mellis, sed de speciebus potius detrahendum videatur. Secus autem, si, vt vulgata habet lectio, legamus aureos quatuor, ita enim quum totius medicamenti compositi pondus esse oporteat aureorum centum, & quadraginta octo, deessent aurei septem, & quinquaginta, supple di melle, id est vncia circiter nouem, desunt enim tres drachmæ, quæ sanè mensura, quanquam, conficiendo electario non est satis, satis tamen esse posset excipiendis, ac seruandis speciebus, & pastillo conformando. Ceterum, quando; vt puto, error in contextu est, neque huius medicamenti dosis maior esse potest, quam aureorum duorum, quid agendum? quantum mellis addendum? sequenda ne vulgata regula, quæ mellis quadruplum adiungit? Iudicio nostro præstabit, vt exemplo Auic. tantundem mellis addas, vt is in hiera simplici, quanquam hic non est aloë, vt in illa, poteruntque tunc huius medicamenti aurei duo exhiberi, cuius, si vulgatum institutum sequare, liceret duas vnc. propinare.

M E S V E.

HIERA Diacolocynthidos a Ruffo inuenta, caput, ventriculū, & corpus reliquum purgat humore crasso, & lento, & atrabile. Ob id mania, melancholia, epilepsia, paralyti, spasmo cynico, vertiginosis confert, ac vlceribus malignis, fistulosis, cancro, elephantia, flatibus quoque discutit: ventriculū roborat: coctionem firmat. Recipit autem stœchados, agarici, chamedryos, ana drach. decem, colocynthidos drach. xx. (alij legunt colocynthidos trochiscorum alandhal, ana drach. viginti quinque:) sagapeni, opopanacis, ana drach. octo, petroselinij, aristolochiæ rotundæ, piperis (albi) ana drach. v. cassiæ drachm. vij. cinnamomi, croci, spicæ nardi, myrrhæ, polij drach.

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

drach. quatuor. Myrrham vino infunde, cetera tere, & melle despumato excipe.

MAN. **E**ST multum similis hiera: Rufi, ab Auicenna, & Paulo posita. **TROCH.** Alandhal.) Paul. Sicyonia, idest elaterij: certum enim est hosce trochiscos Ruffo non fuisse cognitos. **OPOPANACIS**, hoc non apponit Pau.

SYLV. **STORCHADEM**, agaricum opopanacem, in hiera Rufi Ephefij medici praestantissimi, quae etiam colocynthidem recipit, Paulus omisit: ponderibus praeterea cum Mesue non consentit, multum autem in ceteris similes sunt hiera: Rufi à Mesue, Auicenna, & Paulo descriptae. Hieram diacolocynthidos Nicolai quidam parant: ego autem hieram diacolocynthidos Antiochi, Pachij, à Scribonio descriptam, & mire celebratam, & post eum à Galeno in lib. c. ph. p. compono, & omnibus componendam suadeo: cuius vires sunt à Pachio, Scribonio, & alijs approbatae. Ad lateris dolorem, epilepsiam, maniam, melancholiam morbum, leotoma, cephalziam, suspirium, vocis abscissionem, subitas praefocationes, incubum, tetanum, spasmus cynicum, conuulsus corpus ex ictu, & lapsu, tremorem, paralytin, arthritidas, dolores spinæ, mammarum duritias, canerosque eorum, & vlcera in his cacoethea, stomachi imbecillitatem, ructum acidum, inflationem, tormina, nauicam, stomachi saluam, colicum dolorem, menses suppressos ex decocto artemisiz, aut dictamni. Has eius vires Scribonius ex Pachij lib. ad Tiberium Cæsarem scripto descriptis, & probauit. Constat autem: storchados, marrubij, chamædryos, agarici, colocynthidos, singulorum drach. x. opopanacis, sagapeni, petroselinij, aristolochiz rotundæ, piperis albi, singulorum drach. v. cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ, folij, croci, singulorum drach. iij. opopanax, & sagapenum mortario terantur, adiecto melle tenui, idest, quam liquidissimam: trita cetera, & cribrata melle ad comprehendendum sufficienti cum his excipiantur, vase vitreo reponantur. Vbi autem affectus sunt curatu difficiliores, aut natura sua, aut ex diuturnitate, adde prædicto ponderi colocynthidis drachm. xx. opopanacis, & sagapeni singulorum drachm. quatuor. Hoc autem medicamentum non solum non nocet stomacho, sed etiam reficit eum, ac confirmat supra omnem opinionem: hæc Scribonius. Detur puluis ex liquore aliquo, vel in catapotijs à scrup. s. ad scrup. ij. cum melle vero a drach. ij. ad drach. v. Hæc eadem est cum ipsa Rufi à Mesue scripta, nisi quod posium pro folio (& casiam pro marrubio habet, & ponderibus nonnihil variat. Hi trochisci Ruffo inopogniti fuerunt, vti Galeno, qui eo longe fuit posterior: ob id eorum loco sunt, qui elaterium misceant. Hieræ Legadij plus alijs bilem atram trahit: recipit myrrhæ, spicæ, scillæ torrefactæ, euphorbij, ammoniaci, bdellij, zingiberis, aloes, storchados, hyperici, chamædryos, singulorum vnc. epithymi vnc. ij. cinnamomi vncias iij. veratri nigri fescunciam: petroselinij semunciam, scrupu. ij. amomi, folij Indici, casiz, piperis triplicis, castorei, opopanacis, medullæ colocynthidis, sagapeni, singulorum semunciam: aristolochiz drach. j. mellis modum, qui tibi videbitur. Actuarius. Huic multum affinis est hiera Logadij scripta sic ab Actio, pulpæ colocynthidis drach. xx. scillæ assatæ, agarici, ammoniaci, scammonij, corticis ellebori nigri, hyperici, singulorum drach. j. epithymi, polypodij atridi, bdellij, aloes, chamædryos, casiz, marrubij, singulorum drach. viij. myrrhæ Troglodyricæ, piperis albi, & nigri, cinnamomi, croci, opopanacis, sagapeni, castorei, petroselinij, aristolochiz, singulorum drach. iij. melle excipe: datur a drach. ij. ad drach. iij. Huic eandem facit Actius hieram Galeni, nisi ponderibus differret, & præterea haberet storchadem, & piper longum: Recipit enim pulpæ colocynthidis drach. viij. scillæ assatæ, agarici, ammoniaci, scammonij, corticis ellebori nigri, storchados, hyperici, ana drach. xv. epithymi, polypodij seci, bdellij, aloes, chamædryos, marrubij, casiz, ana drach. viij. in alio vnc. ij. myrrhæ Troglodyticæ, sagapeni, croci, aristolochiz, piperis albi longi, & nigri, cinnamomi, opopanacis, castorei, petroselinij, ana drach. iij. mellis, quod sufficit. Huic Actij descriptioni si adieceris, polij, gentianæ, pulegij, spicæ nardi, iunci odorati, ana drach. iij. aut ex hiera Galen. ab Actuario descripta, aristolochiam longam, & zingiber sustuleris, & pro aiuga storchadem: pro porro præsium, idest marrubium scripseris: medicamentum habebis celebre triginta duobus constans simplicibus, ad continuos morbos omnes efficacissimum, & tutissimum: ex hiera alijs Rufi, Antiochi, Iusti, Logadij, Archigenis à Galeno excerptum cuius meminit lib. 8. c. ph. p. & lib. meth. 12. Ab eo autem non fuisse descriptam miror, cum præsertim hieram dialoes lib. 2. & 3. c. ph. p. describat, & vtrouque hieræ diacolocynthidos meminerit, nisi forte descripsit in lib. de com. ph. purgantium, quem aliquoties in opere prædicto pollicetur.

† Euphorbij
alg.

tur, nondum tamen visus nobis est, aristolochiam tamen rotundæ, & longam habet hiera Iusti. Aliæ vnicam ex tribus, & hiera Rufi Actio habet chamæpytin: huius rei, dum hæc scriberem, me admonuit Sigisbertus medicus Romæ de Cæsibus, & diligentissimus.

PVLCHRE, & copiose de hac Syluius, quem tu **COST.** vide. In aliquibus discrepat ab ea, quam describunt alij. Manardum autem vereor hic cessitare, quum apud Paulum sicyonia voce elaterium intelligit, quando ipse semet sese explicans Paulus colocynthidis interiora interpretatur, quare in hoc non discrepat a Paulo Mesues, sumenda autem sententia nostra, castigata, & in trochiscos redacta. Non meminit de dosi Mes. sed sequendum Pauli consilium, qui hierarum omnium modum esse ait drachmarum duarum. Pro melle autem addendo non quadrat hic regula nostra, vti neque in superiori, quod dosim electarij author non præscribit. Quare poteris tantundem mellis adijcere Auicennæ in hiera simplici imitatione, licebitq; tunc commodè duas huius drachmas Pauli lege seu aureos duos exhibere. Quod si tamen vulgatum malis institutum sequi, quia simplicia hæc, detracto opopanace, sagapeno, myrrhæ, quæ dissoluenda non terenda (quamuis enim Mes. de sola myrrhæ id iubeat, culpa arbitror librarij, agendum tamen, & in opopanace, & sagapeno) drachmæ sunt octo, & octoginta, idest vnciæ nouem, defiant enim duæ vix drachmæ: ipsæ vero additis, & adiecto melle ad libras tres proportionè quadrupla; totum electarium libras pendebit fere quatuor; propterea, quia basis doses sunt fere triginta sex, agarici septem cum dimidia, colocynthidis viginti, opopanacis quatuor, sagapeni quinque, licebit drachmas etiam duodecim fortioribus corporibus exhibere.

MESVE.

HIERA nobis inuenta purgat vtramque bilem, & pituitam, flatu crassos cerebri, & ventriculi, & corporis reliqui dissipat: ob hæc visioni imbecillæ confert, ac cæteris affectibus causas illas sequentibus. Rec. aloes drach. xv. epithymi, costi, ana drach. v. euphorbij, croci, spicæ nardi, chamædryos, ana drach. vj. agarici drach. ix. caryophyllorum drach. ij. calami aromatici, mastiches, casiz, ana drach. 7. vij. xylobalsami (alijs xylaloes) drach. iij. piperis albi, & nigri, gentianæ, ammoni, ana drach. j. scammonij in malo cydonio cocti drachmas ij, mellis q. s. Datur aur. j.

HÆC inter magnas connumeranda est, & multivsus licet nullibi parata inueniatur.

IN hac, quod, & in reliquis, mellis triplum, aut quadruplum sumunt: sed licebit medicamenti huius vnciam exhibere, præstabit opinione nostra, tantundem mellis adijcere, vti in hiera simplici Auic. eritque tuta dosi drachmarum etiam quinque in robustis corporibus. specierum vero absque melle binas etiam drachmas tuto exhibebis. Quare, quod Mes. dosim vnius aurei statuat, priorē suspicionem nostram fouet, dosim hic, & interdum alibi a Mesue præscriptam intelligendam de speciebus absque melle. Regula autem a nobis tradita de men-

de mensura mellis, hic nō quadrat, quia specierum pondus longo intervallo exuperat pondus drachmarum sexaginta, quod ferē esse debet totius huius electarij, cuius doses ferme quadraginta.

M E S V E.

Altera, fu.

DIAMANNA nobis descripta celebris, praesertim ad febres acutas, & multum ardentes. Nam cordis, ventriculi, hepatis, sanguinis intemperiem calidam, & feruorem, & sitim extinguit. Recipit mannae bonae, & recentis, († calidae, ana) vnc. quatuor, tamar Indorum immaturorum vnc. sex, medullae casiae, † sacchari violati vnc. sexdecim, succi intybi, apij, malorum dulcium, acidorum, & acidodulcium, succi acidi, citrorum, ana vnc. † iij. In quibus purgatis praedicta tria dissolue, cola, ut munda sint omnia. Praeter haec accipe radicem intybi, apij, ana vnc. iij. foliorum lupuli, adianti albi, ana vnc. duas, pruna passa centum, violarum vnciam vnam, & semissem: rosarum vnciam vnam, spicae nardi drachm. iij. coque haec libris tribus aquae fontanae ad dimidias, colato adde sacchari lib. iij. aceti boni lib. j. semel seruescant. Adde colatum prius, & percoque ad mellis crassitudinem: postremo adde santalorum citreorum, rosarum, spodij, succini, oxyacanthae, seminis portulacae, semi. oxalidis, semi. melonum, citreoli, cucurbitae, cucumeris. ana drach. iij. ligni aloes drach. iij. cubebae drach. v. caphurae drachm. j. reponere vase vitreo. Datur aestate cum aqua frigida, ab vnc. j. ad vnc. ij.

MAN.

ALSERACOSTVM. Per alseracost Arabes intelligunt speciem mannae. Tamarindorum. De his licet nulla apud antiquos mentio, utiles tamen sunt in bile coarctanda. Foliorum lupuli. Hic puto subesse errorem, intelligendosque asparagos eius potius, quam folia. Seminum communium. Haec dici solent maiora.

SYLVII.

PIEROSA haec compositio, & quae paucioribus idem prestare possit: cui calida pauca miscentur, ut frigidis in corpus spargendis viam parent. Pro folijs lupuli sume ipsius asparagos, & prima germina, vel summa cacumina. Valentius fiet, si in libras singulas acceperit scammonij semunciam.

COST.

MEMINIT hic de spodio, quod saepe, & in superioribus. Pro spodio autem in ijs, quae assumuntur cauendum à vero spodio, de quo Diosc. lib. 5. in ararijs officinis inuenio. cauendum item à pompholige eiusdem cum spodio generis. usurpandumque ante spodium, cuius conficiendi rationem ibidem docet Diosc. ex folijs myrthi cum floribus, & baccis maturis, ex syluestris oliuae termitae, & alijs pluribus. Arabes ex harundinis radicibus vltis potissimum conficiunt, ut Auic. 2. Can. Alij ebur vniunt, alij nodos quosdam ad rhomboidis piscis cutim repositos, atque alij alia, quae sane omnia si per me liceret, abdicarem ab usu medicinae. quamquam foris admoueri posse non nego. In ijs ergo, quae assumuntur, ubi spodio uti animus est, harundinis radicibus vltis uti potes cum Auicenna, atque ijs etiam hoc in loco. Addit Mes. ad huius medicamenti calcē, camphoram. quae quidem quum Graecis fuerit ignota, nota tamen Se-

A rapioni fuit, & Auicenna, immo & Symeoni Sethi. qui de materia medica graece inter postremos scripsit. Lis est inter recentiores bitumen sit an lachryma. Ac bitumen nonnulli esse aiunt, quia ardeat. Sed & resina, & lachryma ardent. Constat autem ex Serap. Auic. Symeone, ac postremo ex Indarum nauigationum historijs lachrymam esse arboris Iudae mirae magnitudinis, ac proceritatis, resinae more stillantem rupto cortice, seu sponte, seu arte. Sed de huius quoque temperamento dubitare licet. Consentiant omnes, tertio esse ordine frigidam, & siccam. nam & inflammationibus ac calidis affeclibus, & doloribus ex calore admota confert, quod frigiditatis argumentum praebet. Contra tamen quum odore caput feriat, gustu sit acri, ignem prope admota facillime concipiat, ac retineat (nam & in aquis ardet) ad haec exposita aeri aquae ardētis instar euanescat, cuius rei gratia seruatur in vitro psyllij, aut milij semine obruta: inesse illi insignia caloris semina persuademur. Quamobrem quicquid illi sentiant viri grauissimi, quorum ego auctoritatem maximi semper faciam, camphoram summe esse calidam ipse quidem suspicor, neque tamē frigiditatis producere effectus à ratione alienum puto. Quum enim partium suarum tenuitate, & calore meatus corporis citissime permeet, & rarefaciat, ut calidiores diffuset vapores, atque subeunt frigidum aeri locus detur, probabile est, atque hoc pacto per accidens à calido frigus inducatur. Sed & eodem modo medicamentis adiunctam frigidis (non enim seorsum in refrigerandi usum adhibetur) prestare frigiditatis opus existimo. dum enim sui tenuitate frigidis viam parat, facitque ut alte penetrent, quid mirum, quod calida ipsa refrigerij tamen usum afferat? Sed haec satis. Probatis-

B tiffimam, et sinceram, ut dignoscas, docet Sethi, superpositam aut panis calido humectari, quando est sincera: sin minus, esse factitiam. Nostri simillimo exemplo panem adhuc calētem quū ex furno extrahitur, aperiant, & in eo camphorā includunt, si paulo post madeat, optimā putant, si exsicceat, adulteratā. Deligi debet candore, luce, puritate, odore praestans. Multis eius odor ingratus est, ut moschi, ambrae, & aliorum id genus odoratorum. ob id, solent nonnulli hanc tunc tantum adijcere, quum uti medicamento animus est, & exploratū, qui usurus est huiusmodi odorem ferre. quod quidem in alijs forte non improbem, sed in hoc in quo tam exigua illius portio ponitur, quae vix sui sensum faciat, praestare arbitror statim addi, quod dū fermentatur (ut aiunt) medicamentum, eius vires in vniuersum digeruntur. Terenda autem camphorae ratio est, ut aneum seu marmoreum mortarium, quo usurus es, olei amygdalini momento totum illinas, post diligentissime lineo panno abstergas. colliges enim facillime camphoram, neque mortario inhaerebit pertinacius.

M E S V E.

RYPHERA Persica, quod apud Persas experta sit contra febres acutas, intemperiem calidam ventriculi, hepatis. Morbis omnibus ex humorum vstione natis confert, in Aestate pestilenti, & Autumno: sitim sedat: icterum calidum ex obstructione sanat. hypochysim à vaporibus biliosis visui incommodatē discutit.

Mesura.

V

Recipit

*Pulg. legis
succo lupu-
lino lib. i.
Et refertur
ana drach.*

*Alia
drach. ij.*

*Alia
lib. ij.*

Recipit autem succorum solani, intybi, apij, lupuli, purgatorum, ana lib. ij. Quibus immitte violarum recentium, aut siccarum + libram vnam: folliculorum senae vncias duas: agarici vnciam. j. pruna Damascena, quinquaginta: cassiuthae semunciam, myrobalanorum cepularum, citrearum, Indarum, frixarum in oleo violato, aut amygdalarum dulcium, ana + drach. ij. ipicae nardi drach. iij. coque igni prunarum lento, donec + libra vnica super sit: cui inijce epithymi drach. xl. Myrobalani autem oleo amygdalarum dulcium mersa semel ferueant, tollantur ab igne, colentur: In parte colati dissolve tamarindorum recentium vnc. iij. mannae fescunciam, pulpae casiae vnc. iij. sacchari violati vnc. xij. cola, vt munda sint a seminibus, & alijs in parte reliqua, & aceti libra vna coque igni lento sacchari albisimi libr. iij. Adde, quod prius in succis est dissolutum. misce, percoque ad mellis crassitudinem. Postremo adde paulatim rhabarbari boni vnc. ij. myrobalanorum citrearum fescunciam, cepularum, & Indarum, ana vnc. j. bellericarum, emblicarum, ana drach. iij. semi. fumiariae, trochiscorum diarhodon, macis, mastiches, cubebarum, spodij, fantali citrei, seminum quatuor, ana drach. ij. & dimidi. anisi drach. iij. spicae nardi, drach. ij. inuoluantur oleo violato, & reponantur vase vitreo. Datur ad vnc. j. cum aqua frigida, & succo intybi, vel solani.

MAN. **C**VSCTA.) Amplexicaulis herba est, quae linum amplectitur, & videtur esse quam linoderā Theophrastus vocat: licet apud Gracos in medicorum vñum (quod quidem meminimus) venire non consueuerit. Est autem magnae similitudinis cū vocato epithymio.

SYLVII. **H**AE c antidotis tryphera id est delicata, vsu rara est opinor, quod simplicibus multo paucioribus nobis licet affectum idem assequi: praeterquam quod componendi modus, & longus est, & negotij plenus. Praeterea myrobalanis recentibus caremus, a quibus vis plurima medicamentum expectatur: quāquam & simplicia alia, quam plurima recipiat, quae bilem vitamque, & praecipue attram, aut expulsiōem apparent, aut etiam trahant, & vacuent: vt interim taceam multa refrigerantia non pauca, & quaedam partibus principibus robur afferentia.

COST. **M**VLTA hic digna sunt animaduersione. Ac primum quoniam succus solani, intybi, apij, lupuli, quem primo loco proponit, librarum octo pondus aequet, quod in hoc succo violas, senae folliculos, agaricum, pruna, myrobalanos, eoque coqui imperet, vt in vñā succus redeat libram, suspectum est: quando tanta succi consumptio fieri coquendo non potest, nisi diutina admodum coctione, quae eorum purgantium medicamentorum vim exoluit necesse est, quae omnia ex ijs sunt rebus, quae diutius coqui non sustinent. Hic vero etiam quoniam violas sumi iubet, vel recentes, vel aridas, id feribit, quasi nihil intersit, quales eas sumamus, quasque recentes aridis non sint praeferenda. Sed illud quoque, quod myrobalanos, ex oleo violaceo frixos sumit, non prorsus satisfacit, quando ingratum, aduersumque ventriculo est id olei genus. Quoniam etiam, postquam myrobalanos cum violis, & reliquis coqui semel admonuit, rursus myrobalanorum meminit, atque vt in oleo dulcem amygdalarum leniter ferueat, praecipit, an hic

alios expectat myrobalanos, an de superioribus agat, non constat. Atque, quoniam, postquam myrobalani feruerint, percolandam ait, & in eius quod superest parte vna dissoluit tamarindos mannam, cassiam, saccharum violaceum imperat, alteri vero acetum, & saccharum commisceri, dubitare est an sermo sit de oleo, in quo secundo loco myrobalani, vt feruerent iusserat, an de succi reliquis superioribus. Quid etiam semini nomine intelligat, a quibus id ait esse purgandum, in quo tamarindi, manna, cassia, saccharum violatum ferue dissoluta. Tandemque, postremo rhabarbarum, myrobalanos, & alia addit, absolutisque omnibus, vt oleo violaceo inuoluantur medicamentum, & vitreo vase feruetur iubet; quo iussa quid velit, obscurum est. Haec igitur, ea videntur quoniam si explicentur, rectam huius medicamenti compositionem possint omnino perturbare. Ceterum paucis. Quoniam tam diu in propositis succis proposita medicamenta coqui iubet, vt leui feruore coquantur iubet, non veram coctionem, sed infusionem potius quandam innuens, quae etsi purgatricis vis aliquid dissipari necesse est, eas tamen facultatis plurimum illo in succo recipitur: fortasse autem (id quod ego maxime fieri probarem) non statim cum praedictis succis ea coquenda medicamenta vult inijci, sed postquam simul diutius (vt ad dimidias) concocti fuerint, & novam quasi formam ea coctione acquisierint, & pruna & sena, & reliqua sunt ex ordine addenda, ita vt postremo loco viola inijciantur. Atque haec quidem, recentes, si haberi possint (has enim priori loco deligis) sin minus etiam aridae sumenda sunt, quae licet lenire minus possint, educere tamen, vt Mesues lib. simpl. ait, dissoluendo, aut certe refrigerare, & medicamenti calorem possint temperare. Quod vero myrobalanos oleo violaceo frigi velit, id quidem non temere. nam eiuscemodi oleo comparari myrobalanis lenitatem, cauereque, ne hereat intestinis lib. simpl. admonemur, sed quando vulgare oleum violaceum nauseam facit, incunda est alia eius parandi ratio, quam & de oleo rosaceo in superioribus docebamur, nempe, vt ex tunc cortice amygdala violarum recentibus floribus aliquoties sternantur, vt postquam eorum vim, odoremque exceperint pralo supponantur, ita profecto eiuscemodi exprimeretur oleum, quod neque odore, neque sapore insuauis erit, neque ventriculo aduersum, tam vero, postquam ij succi cum propositis myrobalanis in eiuscemodi oleo frixis effervuerint, vt vna tantum succi supersit libra, addendum tunc ex authoris praescripto epithymum: id vero in pulvere arte deductum, vt puto. Seruandusque hic cum epithymio succus. Progrediendum deinceps, & quia subit myrobalanos oleo amygdalino esse immergendos, vt semel ferueant, dehinc ab igne auferendos, & percolandos, velle arbitror, vt alios sumamus myrobalanos, quorum quod nullum praescribitur pondus, mutuum ego quidem codicem esse existimo. sed si tamen superiori exemplo, praedictorum trium myrobalani generum drachmas duas, oleo ex amygdalis dulcibus recenti inieceris ea mensura sumpto, vt myrobalani immergantur, si que ut semel ferueant effeceris, & percolaris, aperta quidem sunt reliqua, & te non erraturum existimo. Superest enim tunc vt vñbus olei portioni tamarindos recentes id est succulentos, mannam, cassiam, & saccharum violaceum misceas, cū altera vero parte, vna aceti libra addita, ternas albisimi sacchari libras des igne leni percoquendas, priorem aut partem cum a seminibus tamarindorum, & cassia

fic, cum a festuicis manna purgare oportet. Permiscenda autem tandem haec sunt, olei, vnaque commissorum simplicium partes, & ea succi libra, cui epithymum commissum fuerat, addita omnia simul ad mellis crassitudinem coquenda. Cui postremo denum loco rhubarbarum, myrobalanos, & reliqua ea simplicia, quae author subdit, exacte sunt commiscenda. fietque medicamentum consistentia paulo crassiori: quod deinceps oleo violaceo linitum in vitro vase seruandum est ad propositos vsus. Atque ita quidem si hoc paretur medicamentum, fore ipsum existimo, & ex authoris sui mente confectum, & vi prae dictum qua sine molestia purgabit, non dissimili ab ea nuncupatione, quam tryphera, id est (vt interpretantur) delicata obtinuit.

M E S V E.

LECTARIUM Alharif, saporis iucundi, in aestate faciendum, purgat ventriculum, hepar, & corpus reliquum: vsu corpus viuendum, & iuuenile reddit, & seruat. Recipit vero myrobal.

citrearum. cepul. Ind. partes aequales. tere (cribra) oleum amygdalarum dulcium superfunde. q. f. in sola triduo, frica saepe manibus: oleum nouum suffice quantum absuntur. Iterum eadem triduo continenter tere in aqua fontana, in qua sacchari partem decimam dissolueris, affusa idem pauca aqua. Hoc fac, donec myrobalanorum sapor ingratus auferatur, post sicca in umbra. Accipe reliqua huius massae drach. xv. turbith. drach. sex. anisi, mastiches, ana drach. ij.

spicae nardi, † semi. apij, ana drach. i. & s. violarum siccarum drach. vij. † sacchari albi, & candefacti, ana drach. decem. Excipe melle despumato. Datur a drach. tribus cum aqua calida.

MAN. **C**ONFECTIO alia. Neutra harum, neque ego vsus sum, nec vidi medicum vntem. **NABETH.** Quidam intelligunt zucarum, quod candum vocant. Sed videtur alia res apud ipsum Mesuen, infra de conditis. Alij potum ex ficis, dactylis, & saccharo.

COST. **M**YROBALANOS obstruere insigniter, & adhaerere ventriculo, ac intestinis, atque ijs partibus asperitatem inferre, admonuit lib. simplicium: sunt vero etiam ingrati admodum saporis. Docet ergo, quo pacto haec vitia auferas, quod & lib. simpl. verbis ferme iisdem, quem tu adi locum. Sed est hoc loco, vt dubites. Quoniam enim huius purgatorij medicamenti basis sunt myrobalani, & turbith: primum quidem, quod myrobalani artificio tanto, vt Mes. praecipit, suo sapore spoliati purgare corpus valeant, non videtur consentaneum rationi. tum etiam, quoniam mediocritas horum dosi trium saltem sit drachmarum (possunt enim adnotante Mes. a tribus ad sex vsque drachmas exhiberi) turbith autem duarum, erunt quidem, si rem spectes, totius huius medicamenti doses octo, myrobalanorum quinque, turbith vero tres: totius autem electarij pondus drachmarum est quinque supra quinquaginta, cuius numeri octaua pars sunt drachmae septem. quomodo igitur hic ternas tantum huius medicamenti exhibet drachmas, quod integre ferre vnicui pondere summi tuto potest? Sed & ex simplicibus, quae hic proponuntur, quid sit nabeth, non

A constat. Caterum vt his satisfaciamus, licet myrobalani, si quis diutius insliterit terendo, tractandoque non saporem modo, sed cum eo etiam vim purgandi omnem tandem, vt amittant necesse est: an tamen si quod hic iubet, contritis ipsis oleum amygdalarum dulcium affundatur, id olei lentor efficiet, vt minor fiat virium effluxio, atque dissipatio? Alioqui etiam, quamuis hoc medicamentum purgari ventriculum, & corpus scribat hic author, id quod efficere myrobalani ac turbith solent, hoc ipsum tamen medicamentum non tam ad purgandum, quam ad robur ventriculo conciliandum videtur proponi. quare & trium tantum drachmarum exhibet mensura, imbecilliori videlicet, quam vt valide expurget. fortasse etiam quum ex aqua calida propinet, non euacuationem omnem, sed per vomitum querit, quae & leui sumpto medicamento fieri potest, et maxime olei vi largius excepti in myrobalanis. Itaque cur tantopere myrobalanos tractet, teratque, curque medicamenti huius ita compositi assumendi tam exiguum praescribat pondus, ex his apparet. De nabeth vero, quod aliqui disputant, vtrum statuas, aut saccharum vulgo candidum, quod plerique consentiunt, aut potum ex ficis, dactylis, & saccharo aqua incoctis ad consistentiam mellis redactum, vtrumque opportunum putamus.

M E S V E.

LECTARIUM electarium Alharif earundem virium, praeterea ventriculum roborat, & ceteras partes nutritorias frigidas, appetentiam excitat, coctionem iuuat, propter haec colorem corporis,

& odorem commendat, iuuentutem tuetur, canos remoratur, & spiritibus tenuatis, & purgatis visum, & reliquum sensum omnem, & cogitationem exacuit, venerem excitat. Recipit myrobalanorum, cebul. nigrarum, † citrearum, ana partes duas, emblic. belleric. ana partem. j. & s. tere cribra, vt nuper dixi praepara. De hac massa accipe drach. † xiiij. turbith drach. vij. zingiberis, cardamomi, mastiches, cinnamomi, ligni aloes, caryophyllorum, piperis, cubebarum, galangae, macis, femin. apij, ana sesquidrach. spicae nardi scriptula duo, strobilorum, sacchari albi, & candefacti, ana drach. xij. excipe melle despumato. Dantur drach. tres cum aqua calida.

D **T**AM pauca hic quoque est myrobalanorum mensura, & tam multa commiscetur, vt ijs, praesertim sicut expetit author, tam multipliciter praeparatis vim ullam purgandi huic medicamentum comparari vix credendum sit. purgare tamen prima viscera, & consecutione quadam corporis quoque vniuersi inutiles succos minuire non est a fide alienum. quo nomine, dum facta quoque pauca spirituum dissipatione robur concoctrici facultati acquiritur, praestare & reliqua potest omnia, quae hic illi ascribuntur. & venerem etiam antea ex crudorum succorum copia languentem illis concoctis, proptereaque innato calore adiuto, excitare. Sed strobilorum etiam qui adduntur, esse id videtur, vt ad venerem exuscitent vires, dum seminis copiam adaugent.

MESVE DE MEDICINIS SOLUTIVIS

M E S V E.

LECTARIUM Indum maius, purgat ventrem totum inferiorem, atque adeo iuncturas, pituita etiam putri. Statusque dissipat, & affectibus inde natis, dolori colico, & nephritico, & ventriculi, & aliorum viscerum. Recipit cinnamomi, caryophyllorum, spicæ nardi, rosarum, † casia, macis, cyperi, ana drach. iij. santalorum citreorum drach. ij. & s. ligni aloes, nucis moschatae, ana drach. ij. turbith boni, albi, gummosi, arundinacei, drach. l. sacchari, penidiorum, ana vnc. xx. galagæ, cardamomi vtriusque, afari, mastiches, ana sesquidrachmam: scammonij boni, & in malo cydonio decocti drach. xii. omnia cum oleo amygdalino fricentur. Post, succi cydoniorum, & granatorum, & apii, & fœniculi ana lib. s. coque cum melle ad spissitudinem idoneam. & misce aromata. Datur ad aur. iij.

† Casia fl. stulatelligatur, quae est purgatorum leniente ali-quo indiget.

CHRISTV D electarium est famosum quod generaliter ab omnibus, & secundum præsentem deser. præparatur. ponitur subsequenter descriptio electarij Indi minoris, quod multo plus habetur in vfu. Et hoc electarium Indu minus, est magnæ efficacæ, & utilitatis in soluendo ventrem a superfluitatibus phlegmaticis putridis corruptis, & maxime à mēbris nutritiuis, à iuncturis, ac etiam in soluendo similiter materies cholericas, licet sit maioris potentia, & plus conueniat in soluendo phlegma, quam cholera. Est etiam conueniens in resoluendo, & subtiliando ventositates crassas, vnde multum confert doloribus stomachi, colicis, & renalibus, oppilationes aperiendo. habet, & alias virtutes, quæ ponuntur in litera. Sed hic notandum, quod quidam aromatarij reducunt tam deser. electarij Indi maioris, quam minoris, ad formam solidæ confectionis cum zuccharo vltimate decoquendo. Et dosis confectionis solidæ Indi minoris est vsque ad drach. iij. In hac descriptione sumuntur penidij. fiunt hi ex solo zuccharo vltimate decocto. & ex longa agitatione continue dealbantur, & sunt cal. & sicca complexionis in primo gradu. Succu citoniorum. Citonia nota sunt, & sunt frigida, & sicca complexionis in fine primi, & ex ipsis fit vinum per eorum expressionem, quod est valde constrictiuum cuiuslibet fluxus ventris, & maxime cholericu. decoquitur tale vinum cum zuccharo, & fit iuleb, quod vocatur miua simplex, quod lymphatum cū aqua chalybeata, assumptū de mane, similiter dictis fluxibus confert. Adduntur etiam quædam aromata huic iuleb, quando decoquitur, & aromatizatum vocatur miua aromatica, quæ confert debilitati stomachi, & maxime virtuti digestiua eius, & contentiua. fit etiā ex eorum pulpa decocta cum zuccharo quædam cōfectio solida, quæ vocatur diacitonite sine aromatibus, cuius vnc. j. assumpta ante cibum confert cuiuslibet fluxui stomachi, & intestinali, & vomitui, & confert si post cibum assumatur, sed cū difficultate masticatur, potest pistari, & præparari cum miua simplici, & sic assumi in pondere dicto. Etiam

Ex pulpa citoniorum fit diacitonite cum quibusdam aromatibus calidis, vt zingib. pipere, cinnamomo, & alijs cum melle. Succu granatorum, quædam enim sunt dulcia, & ista sunt frigida, & humida in primo cum aliquali leni caliditate. ratione dulcedinis: acetosa vero, & muza sunt frigida complexionis vltra primum. flores eorum qui dicuntur balaustia sunt frigida complexionis in primo, & sicca in secundo, est enim vinum dulce granatorum multum in vfu: decoquitur cum melle ad electarium construendum. Et dosis huius electarij Indi maioris per se solum est vsque ad drachm. vj. distemperatum cum decoctione communi, vt dicitur inferius, vel cum aqua fœniculi, vel apii, vel cum aliquo liquore conuenienti, vel in forma dactyli assumpti cum zuccharo. & sæpè admiscemus hoc electarium Indum maius, siue Indum minus cum casia, vel manna, ad velocitandum operationem casia, vel manna. verbi gratia, cum in principio aliquarum ægritudinum querimus aliquam remouere materiam absque hoc, quod tota sit commota, exhibemus de casia vnc. i. s. de electario Indo, & maxime de minori drach. iij. Casia licet sit principaliter purificativa sanguinis, etiam euacuat phlegma, & talem medicinam distemperamus cum decoctione communi, vel cum aqua hordei, vel alio liquore conuenienti, & si ipsum in dicto pondere admiscemus cum manna, de ipsa manna accipimus vsque ad vnc. ij. Vltius est notandum, quod licet Mesue ponat dosim huius electarij Indi maioris esse vsque ad aur. iij. hoc veritatem haberet, quando ad libram mellis ponerentur vnc. iij. aromatum, sed quia his temporibus ponuntur ad lib. mellis vnc. ij. solum aromatum, ideo potest augeri dosis vsque ad quantitatem superius dictam. Vltimo, soluo hoc dubium, diceret aliquis, in Indo maiori est maior potentia scammonie in soluendo cholera, quam turbith in soluendo phlegma, consideratis vtriusque ponderibus, & eorum potentia, & tamen dictum est, quod Indum maius à prædominio soluit phlegma: hoc idem dici posset de indo minore, licet quantitas turbith amplietur in eo, & tamen non additur quantitas scammonæ. Dicendum, quod scammonæ non solum euacuat cholera, sed etiam adiuuando operationem turbith, & illam velocitando, euacuat phlegma. Turbith autem non sic est adiuuans, & velocitans operationem scammonæ, & est principaliter turbith phlegmatis purgatiuum, & solutiuum, & sic apparet solutio ad dubium, non obstante, quod potentia turbith multiplicatur, vel duplicatur, & non additur quantitas scammonæ. vnde ad dubium facilius respondetur, & per consequens apparet, quod indum minus est vigorosius ad soluendum materiam phlegmaticam: & magis conuenit in dispositionibus frigidis, quam electarium Indum maius, & vt sic habetur in vfu minus. Et cum à medicis absolute profertur electarium Indum, docti, & experti aromatarij intelligunt Indum minus.

EST minus potens ad purgandum, quam diaphoreticum, si in diaphoreticon non sit Scammonium per coctionem castigatum, & in hoc fit. Si vtroque, hoc erit efficacius. **DOSIS** eius est aur. iij. Illa dosis exigua est, vix puero sufficiens: grandioribus enim ac robustis potest integrā

MAN.

gra vncia dari. Ego in expurgandis renibus eo vtor, cum casia succo, ita, vt huius sex, illius iij. drachmæ miscantur.

SYLVII. **P**OTENTIVS est diaphoretico, si neutrum acceperit scammonium, aut si vtrumque æqualiter acceperit, idemque coctum ambo, vel crudum. Grandioribus dari potest vnc. j. pueris vero Mesue dosis. Huius drach. vj. casia drach. iij. simul dabit Manar. ad renes expurgandos. Penidia miscet purgantibus ventriculum, intestina, venas magnas, vt hinc, & diaphoretico: non autem his, quæ à remotis partibus attrahunt.

COST. **D**VAB sunt huius electarij bases, scammonium, & turbith. sed quum scammonij doses summæ sint sexaginta, id est drachmæ duodecim, turbith vero non plures, quàm viginti quinque, id est drachmæ quinquaginta; præcipua etiam basis scammonium est. quo pacto ergo ad pituitosos præsertim humores hoc medicamentum Mesue commendat? Scammonium certe bile maxime educit, non pituitam. In memoriam subit, quod Trallianus lib. 12. de cura tertianæ nothæ, scribit scammonium cotoneo malo incoctum non modo bilem, sed pituitam potius euacuare. atque id quamquam nullum forte alium authorem habeat, non videtur tamē etiam à ratione alienum, vbi concocta fuerit pituita, & diffusa, vt ait Trallianus. præsertim vero quum alterius alicuius medicamenti ope adiuvatur. Ergo quod hoc medicamentum pituitam præcipue expurget verisimile est; maxime, quod non scammonium solum, sed turbith, & attenuantia multa recipit in eum vsum idonea. At vero quia hic scammonium querit in pomo coctum, dubitant, in quoniam pomo sit decoquendum, cotoneone an alterius generis. In libro equidem simpl. vbi de scammonio, postquam de cotoneo meminit, ait Pauli testimonio interdum decoqui malo acetoso, ac pontico, quod velle videtur aliud pomi, quàm cotonei genus. Sed hæc nugæ sunt. nusquam alterius pomi, quàm cotonei Paulus meminit pro scammonio coquendo. neque aliud Mesue innuit, quàm cotoneum immaturum. tale enim astringente vi magis præditum castigando scammonio etiam magis aptum, quàm quod maturum ac dulce. Ergo, vbi scammonium pomo incoquendum, nunquā aliud, quàm cotoneon malum deligendum. Sed quantum hic mellis sumendum? Profecto si regulam à nobis traditam spectes, quadrare hic non potest, quoniam maius est ingredientium, quæ vocant, pondus, quàm ex basis, & confecti electarij collatis dosibus colligatur. Quum enim basis hic sint turbith, & scammonium, sint vero turbith doses viginti quinque, id est drachmæ quinquaginta, & scammonij sexaginta, id est drachmæ duodecim; sit etiā, vt doses electarij totius esse debeant octoginta quinque. exhibet autem confecti electarij semunciam, id est tres aureos. quare, vt totum compositum, vncias pendeat quadraginta duas cum dimidia, oportebit. At ingredientia, si recte supputes, septuaginta sunt vnciæ. atque ideo expectatum pondus superexcedunt. Sed neque vulgata regula quadruplum mellis sumens est opportuna. Est enim specierum pondus detracto saccharo, & penidijs, vt faciunt, drachmæ plus centum, id est vnciæ undecim (super sunt autem tres drachmæ) quæ libras mellis tres, & vncias octo exigerunt. Sunt vero præterea sacchari, & penidiarum vnciæ quadraginta, ac deinceps succi libræ duæ. quæ omnia si coniungas, conficies medicamentum libras pendens ferme quatuordecim, aut saltem duodecim si succi coquendo prorsum absumentur. cuius propterea

A quum hic doses basis non plures sint, quàm octoginta, exhiberi possint vnciæ fere duæ, aut saltem sescuncia, longe ab authoris sententia, aureos tres summum modum præscribentis. Itaque, vt semel dicam, quod ad calcem huius electarij legitur.

Decoque cum melle ad spissitudinem. Vereor legendum, decoque ad spissitudinem mellis. atque adeo nihil hic esse addendum mellis. alioqui certe summa huc sacchari, & penidiarum mensura venit, quæ excipiendis speciebus, & conficiendo electario sit satis.

M E S V E.

LECTARIVM Indum minus eadem promittit, recipit turbith, sacchari, ana drach. c. macis, piperis, zingiberis, caryophyllorum, cinnamomi, cardamomi, nucis moschatae, ana drachm. vij. scammonij drach. xij. misce cum melle despumato. Datur ad aur. iij.

MINVS hoc à maioribus nostris neglectum est, MAN. cum tamen satis efficax sit, & adeo delicatum, vt possit sine melle in pulueris forma cum iure forberi.

HOc minus est calidum, & simplicius, sed est valentius ad purgandam pituitam, ac etiam bilem flavam, quam vtrumque vacuat. Quamvis enim turbith phlegmagogus in hoc largior phlegmagogum hoc electarium magis faciat: tamen & maius etiam est phlegmagogum turbith adiuto à scammonio bilem primo, & per se purgandi, sed etiam pituitæ vacationem iuvante. Ob id electarium Indum si absolute scribitur, hoc minus, quia efficacius, & tam delicatum etiam sine melle, vt eius pulvis possit cum iure forberi. à multis intelligitur: estque in vfu frequentiore, quia efficacius pituitam expulsionem paratam, & bilem mistam purgat, & minus calefacit. Ob id salubre in quotidianis febribus nothi à mista bile. Potest dari ad drachm. iij. vel etiam quinque minus, vt maius ad drachm. vj. non solum aur. ij. cum Mesue. Nam hic singulis mellis libris miscet pulueris vnc. iij. nos tantum duas: quod si quis vnc. iij. misceat, vt hodie fit, dosis Mesue placet. Fere misceatur casia, manar, & alijs imbecilliter vacuantibus, ad actionem earum celerandam, & augendam. Manardus in affectibus renum sex drachm. Indi maioris, & drachm. iij. casia exhibet: ac robustis dat vnciam integram, & dosim Mesue vix pueris sufficere ait. Si autem diu ante vsum est seruandum, misce scammonium: si autem mox vtendum, diagridium quod vocant.

SVNT summæ huius medicamenti doses non plures, quàm centum, & decem, scammonij quidem sexaginta, turbith autem quinquaginta. totius autem electarij modum præscribit Mes. aureos tres, id est semunciam. atque adeo ex constituta à nobis regula, vbi confectum erit medicamentum, ad vncias quinque, & quinquaginta, vt perueniat oportebit. Non excedit autem ingredientium pondus vncias duas, & viginti. quo fit, vt duæ supra viginti vnciæ, quæ desiant, supplendæ sint melle. tunc autem confectum erit medicamentum, cuius summa dosis aurei tres erunt. Ex vulgata vero consuetudine quadruplum mellis assumente, quia species excepto saccharo vnciæ sunt tredecim, opus erit libras quatuor, & totidem vncias mellis adiungere. pendebitque totum compositum libras sex, & tres vncias. at licebit tunc eius aureos etiam septem propinare præter authoris præscriptum. Sane autem quamquam præcipua in hoc basis scammonium est, pollet tamen ad pituitosos humores, superioris exemplo sumendum vero scammonium erit cotoneo incoctum. quod vix nihil hic est aliud quo eius violentia castigetur, pro quare adi Mesuen lib. simpl. vbi de scammonio.

Mesue.

Y 3

ME-

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

M E S V E.

Confiliu de
dallestie.

† Kyron.

† Sakiri.

† xxy.

LECTARIUM diaphœnicum à filio zezar descriptum, purgat clementer, & tuto humorem crudum, & bilem. Ob hæc conuenit febribus complexis, & diuturnis, dolori ventriculi, & colico, intemperaturæ harum partium frigidæ: Recipit autem phœnicon † cyrrhon. i. dactylorum fuluorum, aceto per triduum maceratorum drach. c. penidiorum † hordeatorum drachm. l. amygdalarum purgatarum drach. xxx. turbith drach. xxxv. scammonij drach. † xij. zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ siccorum, cinnamomi, macis, ligni aloes, anisi, fœniculi, dauci, galangæ, ana drach. ij. & s. Tere omnia probe, despumato sufficienti excipe. Datur ab aureis tribus ad septem.

CHRI. **C**ONFECTIO de dactylis, & est diaphœnicon solutiuum in operationibus suis, aliquantulum conuenit cum electario indo maiori, sed istud plus confert febribus compositis, chronicis, & de materia mixta. & vsus eius est maioris securitatis. euacuat enim materiam cholicam, & phlegmaticam virtute turbith, & scammonæ, & potentius soluit materiam cholicam, quam Indum maius, vel minus, licet etiâ satis potenter euacuet materiam phlegmaticam. & eius dosis vsque ad drach. iij. per se solum. & potest etiam cum casia, vel manna admisceri in dosi dicta in electario Indo sumuntur hic dactyli qui sunt calidæ complexionis in fine primi gradus, & humidæ in principio primi dum sunt recentes: & dum exiccantur, primum gradum siccitatis acquirunt. conueniunt maxime pectoris dispositionibus sicut, & ficus sicca.

MAN. **B**ENIGNA satis est, & tuta per hanc purgatio. Galenus tertio simplicium medic. misceri ait purgatoria medicamina cum dactylis, & alijs astringentibus, ut occultetur sapor, tollatur abominatio, & fastidium stomachi. Ego ponerem scammonium non coctum, quia per dactylos, & aromata satis castigatur. Nec credendum his, qui dicunt, quod per dactylos vetatur, ne à longinquo humores trahat: siquidem cum vapores ad caput mittant, simul etiam purgatoriam vim ad ferunt.

SYLV. **C**otoneus xij. flos. lego, idest dactylos fuluos, quo colore sunt immaturi, ut maturi flauiores, aut iam nigricantes. Hanc autem grecam vocem an recte diuinam à Mesue usurpam, & ab interprete corruptam, lectoris candido iudicio committam. Neque interpretatio Arabice familiaris mihi repugnat: Keyron enim (sic namque scribunt) immaturos aiunt significari, & ob id adstringentes magis. Sic tamar Indorum Keyron, idest immaturorum, ut interpretantur: qui licet sint species dactylorum syluestrium, tamen dum sunt immaturi, & acerbiore, quales ad nos afferuntur colore fului: non sunt, ut vinum xij. flos, idest fuluum, igneum, medium Hippocr. & Galen. dicitur, sed nigricant. Id potest vocari diaturbith, quamquam est aliud diaturbith in simpl. eadē turbith, multo hoc valentius, & periculosius, præsertim si turbith horis 24. maceratum sit succo cucumeris agrestis, & scammonium acceperit. Viribus conuenit cum electario Indo maiore, sed clementius purgat, & bilem magis per scammonium: sed etiam non ignauiter pituitam per turbith: ob id febribus complexis, ut tertianæ nocturnæ ex bile flaua, & pituita conuenit. Datur ad drachm. iij. per se. Frequenter cum casia, & manna. Quidam diaphœnicon minus vocant, cui immittuntur scammonij drachm. xj. vel xij. malus autem, cui

E induntur drach. eiusdem tres, & xj. vel xxij. Descripta erat prius in simplicibus ex Zezar ea de turbith (basis enim eius est turbith, & scammonium) eadem omnino nisi, quod vno tantum die dactylos ibi macerat, & zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ siccorum, ana drachm. iij. scribit, aucta horum trium dosi, & omittit simplicibus reliquis. Penidia autem, & dactyli hic, & in alijs purgantibus miscantur, ut lentore suo purgantia retineantur, ne in longinqua prompte ferantur. Adde quod ibi penidiorum tantum scribitur, non ut hic penidiorum hordeatorum, quod interpretantur, ex saccharo albo & optimo cum aqua decoctionis hordei sex horas infuso, & cocto ad iustam consistentiam. Drachmas scripsi, ubi Mesues ponebat partes, quæ ita facilius intellectu esset descriptio, neque res mutatur: quamquam & Galen. & veterum plerique pondus, aut mensuram nomine partium indefinitam quandoque scripserunt contenti singulorum simplicium proporione. Potestque pro drachm. semunciam, vel unciam, vel scilibrum, vel libram, vel pondus aliud quoduis, sed vnicum sumere. Magna ratione autem dactyli, & in alijs adstringentia alia scammonio in varijs purgantibus miscantur: sic enim thui succum carnem mali cydonij, carnem palmularum, seu phœnicon myrta masslichem, & similia scammonio, & alijs multis purgantibus adiecerunt, quæ stomachum astringendo roborarent, & grato sapore medicamenti abominabilem qualitatem regerent: effecto autem quid possent purgantia monstrarent. In his enim substantia purgantia exigua, sed validis prædita viribus, missa alteri substantiæ plurimæ, sed imbecillæ, sumpta gustui non percipitur: agit tamen efficacius pauca hæc, quam plurima alia lib. iij. simpl. cap. xij. Sic cydonijs scammonium recte misceri docet lib. j. alimentorum. Crudum autem miscendum hic, quia per dactylos, & aromata satis castigatur, & non impeditur, ut poribus longe transmissis à longinquis trahat: quamquam etiam penidia suo lentore turbith, & scammonij substantiam in corpus distribui prohibent: Sauonarolæ tamen vapores ab his eadem virtute præditos omnino non prohibent.

MEDICAMENTVM ex dactylis conficiunt, **COST.** & Actius lib. ij. & Paulus lib. vij. sed longe Cap. 31. ab hoc diuersum, tum ob alia, tum quod ij. solum scammonium apponunt: in hoc præter scammonium, etiam turbith. Atque hic certe, quum turbith partes trigintaquinque sonat, scammonij vero duodecim. (ita enim legendum ex antiquioribus, & castigatoribus codicibus, & ex lib. simpl. ubi de turbith) existimari quis præcipuam basim huius medicamenti esse turbith. res tamen contra se habet, si eorum medicamentorum vim spectes. Turbith dosim integrâ docuit Mesues lib. simpl. esse drachmarum duarum, scammonij vero quintam drachma vnius partem. quare quum hic turbith doses sint fere decem, & octo, scammonij sint sexaginta. Scammonium ergo præcipua basis, contra quum multi sentiant. Errauit ne ergo Mesues hoc medicamentum ad pituitosos humores proponens? Non errauit, quando ut lib. simpl. & paulo ante aduertimus, scammonium etiam pituitam trahit Dioscoridæ testimonio: immo Tralliano authore magis pituitam, quam bilem in cotoneo coctum, quale hic assumendum puto. quamquã enim aliqua que hoc in electario turbith noxas castigant, scammonij quoque violentiam possunt nonnihil imminuere, nihil tamen ipsam æque castigat ac cotoneum. præstat autem eo semper vti, quam castigatissimo. Porro autem cetera, quæ huc veniunt, si perpendas, turbith gratia adduntur. Quum enim triplex illi vitium insit Mesue adnotante lib. simpl. imbecillitas. & tardæ est actionis, ventrem subuertit, & nauseam concitat, sui vsu corporis siccitatem inducit: triplici quoque remedio opus habuit. acceleranda fuit, & roboranda eius actio: corroborandus ventriculus: retundenda vis exiccans. Acceleratur ergo actio zingibere præsertim hoc enim sui partium tenuitate in profundos corporis meatus turbith vires promouet, ut crassum, & viscidum humorem trahat, suapte alioqui natura tenues tantum

tantum succos educens. Adduntur secundo loco piper, ruta folia, cinnamomum, piper longum, xilaloe, zingiber etiam ipsius, semina anisorum, & fœniculi, daucum, galanga, secundi vitij gratia. corroborant enim hæc ventriculum cum grato odore, ut flatuum disscussoria. Ita vero, & mastiche sui astrictione ventriculum solet roborare. cuius officij gratia palmulas quoque addi existimo. his enim Galeni testimonio 3. simpl. med. facul. & obscurandi ingrati medicamentorum saporis, & ventriculi roborandi causa veteres utebantur. macerata autem hæc aceto proritanda quidem nausea ob acetum magis apta videntur, quod medicamentorum quandam saporem suscipiant; substantia tamen tenuitatem maiorem sortiuntur, qua medicamentum profundius subeat. Amygdalis vero, & penidijs siccitatis noxa auertitur, cuius procreanda vitium turbat quoque ipsi inest. Atque ita constat, non temere, sed consulto fuisse hoc à Mesue confectum electarium. Cæterum multa hic sunt de quibus ambigunt. ac primum, quales nam palmule, seu dactyli deligendi. an ponderandi aceto macerati, vel priusquam macerentur. quot dies macerandi: iubet enim lib. simpl. vno die macerari, hic vero per triduum. quid penidia sint sciri. quales amygdale sumentæ, dulces an amarae, sunt enim amarae medicamentose magis, quam dulces, ac postremo quantum mellis sit assumendum. Ad quæ, ut breuissime satisfaciamus. Dactylos Mesues Keyron exposcit, quæ vox, Syluio etiam annotante immaturum significat. & vere aptiores immaturi sunt, quod astringunt, magis immaturi ergo diligendi. i. minus flauis. Hos vero meo consilio, non (quod alij sentiunt) ante ponderabis quam aceto macerentur, sed antea maceratos, ut hic, & lib. simpl. plane iubet, & ratio exposcit, quando satis multa dactylorum copia est aliorum proportionem ex quibus hoc conficitur medicamentum. Neque obstat, quod aiunt, fore maiorem accepti copiam quam dactylorum: id enim medicamenti actionem longe adiuvat, ut crassior pituitam trahat, quam maior palmularum cumulus trahi non permittat. Neque illud etiam persuadeat, quod aiunt Serapionem, & Auic. post præscriptum earum pondus insinudere, non autem antea. quando longe ab ijs differt Mesue descriptio. Sunt ergo palmule ponderandæ, antea maceratæ. Quantum vero temporis aceto infundendæ? Arbitror, quod autor ipse hic explicat, per triduum: corrigendum scilicet locum libri simpl. ex hoc loco. nam hoc pacto, aceti vires magis exugunt, & medicamentum pituitosis humoribus educendis redditur efficacius, alioqui futurum longe imbecillius ob ipsarummet palmularum, & ob penidiarum ac amygdalarum lentorem. De penidijs autem, quod sequitur, non est, ut plura dicam. qui Arabicum idioma professi sunt, penidia sciri interpretantur quæ ex aqua hordeacea. eiusmodi autem essent sumentæ ex authoris præscripto. sed quando talium copia non est, parum interest, ut qualia quotidie parantur, sumas. Quales vero amygdale sumentæ? Quanquam non nego amaras dulcibus magis esse medicamentosas, sumentæ tamen hic dulces, quæ siccitatis noxam à turbith illatam magis castigent, cuius gratia amygdalas puto hic recipi. alioqui etiam absoluto amygdalarum nomine dulces semper intelliguntur. Quod superest, de mellis mensura paulo difficilior est questio. Qui vulgatam consuetudinem sequuntur, & mellis quadruplum addunt, quia detractis dactylis, penidijs, &

A amygdalis, cætera, quæ teri possunt, drachma sicut duas supra septuaginta. i. vnciæ octo, libras mellis duas, & vncias octo eos addere oportebit. ac propterea quum dactyli, saccharum, & penidia drachmæ sint centum, & octoginta. i. vncia viginti, totum electarium pendebit libras quinque. Tunc vero quum summa totius basis doses hic non plures sint quam septuaginta, & octo, atque adeo totius confecti electarij totidè esse doses oporteat, si libras quinque in octo, & septuaginta partes disseces, erit dosis singula drachmarum vix septem, præter Mesue præscriptum, qui aureos dat septem, & esse ait medicamentum securitatis. At ex regulæ nostræ observatione, secus. nempe quia doses basis octo sunt, & septuaginta, summa autem confecti medicamenti dosis drachmæ sunt decem cum dimidia, multiplicatis, ut aiunt, drachmis decem cum dimidia, in octo & septuaginta, redditur numerus drachmarum octingentarum ac decem, & nonem, idest vnciarum nonaginta, & vnius. tantundem ergo totum electarium esse oportet. pendet vero ingredientia omnia drachmas ducentas, & duas supra quinquaginta. i. vncias octo supra viginti: propterea, quod deest ad vnius supra nonaginta numerum, idest vncias tres, & sexaginta suppleendum est melle. addendæ scilicet libræ mellis quinque, & tres vnciæ. euadetque hoc pacto medicamentum tale. cuius summa dosis drachmarum erit decem cum dimidia, ex authoris præscripto, à quo non est discendum.

M E S V E.

ELECTARIUM ex psyllio chologogum, ob id febribus solutu contumacibus, acutis, & ardentibus, & cephalagiæ, ac vertigini à bilis vapore nascenti, & ictero, & intemperiei calidæ hepatis confert. Recipit autem succi buglossi domesticæ, & syluestris, intybi, apij, coquendo despumatorum, ana libr. ij. quibus misce viginti quatuor horis castuthæ, anisi, folliculorum fenanæ, ana vnc. semiss. adianti albi manipul. vnum, succi fumarie vnc. iij. asari † vnc. iij. spicæ nardi drach. ij. semel feruefiant. Præterea adde violarum viridium, vel siccarum vnc. iij. epithymi vnc. ij. & semel quoque feruefiant. cola. exprime. colato psyllij vnc. iij. macera xxiiij. horis, in singulas rudicula agitando, post exprime totam muccaginem, in cuius lib. iij. coque igni lento saccha. lib. ij. & dimid. scammonij in malo cydonio cocti vnc. iij. & dimidiam. Coctis omnibus his adde pul. trochiscorum diarhodon & de spodio, & de rhabarbaro ana vnc. j. trochiscorum † oxyacanthæ vnc. dimid. Datur à drac. † iij. vsque ad aur. iij. Hamech hoc electarium de trochiscis appellat. Addunt aliqui aceti lib. j. & dimid. alij violarum lib. j.

ISTUD electarium facit ad multos effectus quos CHRI. authore refert. In eo sumitur psyllium, quod est semen minutum cuiusdam plantæ, & habet partes diuersas: nam eius pars intrinseca est valde praua calidæ, & siccæ complexionis in quarto, habens in se virtutem venenosam occultam: sed eius pars medullaris,

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

Iaris, & media ac etiam corticalis extrinseca, & frigida, & humida complexionis in secundo gradu, & ista sunt multa, & sensibilis quantitatis, unde totius complexio, quae resultat est frigida, & humida iuxta secundum gradum, & per admixtionem aliarum partium adinuicem remouetur venenositas, & illa superflua caliditas. soluit enim psyllium lubricando, idest, lubricum principaliter faciendo, & humorem cholericum cum sua frigiditate refrenat: licet vsus eius per se solum non sit conueniens, nec vsuetur ab aliquo. Et dosis eius psyllij per se solum est vsque ad drachm. iij. assumpta solum ipsius mucilaginosae expressione. Sumitur etiam cuscuta, quae est herba adhaerens super linum, & alio nomine vocatur podagra lini, calida complexionis in primo, sicca in secundo. Sumitur etiam Sena, & folliculi eius sunt, qui habentur in vsu, est enim cal. & sicca complexionis in fine primi. soluit choleram adustam. Et dosis eius in puluere est vsque ad drach. i. & s. in infusione à drach. iij. vsque ad vj. sed ab assumptione eius caueat habens caliditatem renum, & paratus ad excoarationem vesicae. Cappillus veneris, herba est nota nascens iuxta fontes aquarum, iuxta etiam puteos, satis temperatae complexionis, tamen alicuius caliditatis, & siccitatis est versus primum. virtutem habet aperitiuam, purificatiuam sanguinis, soluendo choleram à stomacho, & intestinis: sed per se sola non habetur in vsu, quia minimum dosis eius, requireretur vsque ad libr. i. sed in decoctionibus, cum quibus alia medicina distemperantur, confert: & sic habetur in vsu. & eius aqua destillata multum confert passionibus pectoris calidis, & frigidis. Et fumiterra, est frigida versus primum gradum cum admixtione caliditatis, quae est herba in superficie foliorum eius, qua mediante soluit, est autem sicca complexionis versus secundum. Soluit leuiter choleram, & humores adustos, purificando sanguinem. Confert scabiosis à phlegmate salso, & maxime syrupus, & aqua, & succus eius, & syrupus eius magis habetur in vsu. & dosis succi est vsque ad vnc. ij. & dosis decoctionis eius est vsque ad drach. x. & dosis pulueris est vsque ad drach. iij. sed non est in vsu, nisi in succo, vel in syrupo, vel in aqua destillata, quae cum syrupo admiscetur, & sic non soluit. Et dosis huius electarij est vsque ad drachm. iij. obseruata regula posita in electario de aromatibus Gal.

A D D I T I O.

Post electarium de psyllio ponitur quoddam electarium, quo utebatur Gentilis propter singularia, eius inuamenta podagricis, & generaliter in omnibus doloribus iuncturarum, & debet sumi in mane, & eius dosis est vsque ad drachm. viij. cum vino lymphato, vel aliquo liquore conuenienti, vel in forma solida daetyli, quod melius est. & potest sumi semel in hebdomada. Cuius haec est descriptio. Rec. turbith. boni vnc. j. & s. hermodactylorum vnc. j. & sunt calida, & sicca complexionis in principio secundi gradus cum aliquali humiditate viscosa, dum sunt recentes, sed sic non habentur in vsu. Soluunt phlegma crassum, maxime à iuncturis. & ideo summe conueniunt podagricis, & doloribus iuncturarum. Et

dosis eorum est à drach. j. vsque ad ij. cum eorum correctione sibi admiscendo tertiam partem dosis, sed per se solum non habetur in vsu. zingib. vnc. j. esula, quae ab Auic. vocatur scebram, & à Mesue ascebram drach. iij. herba est nota in partibus nostris fortiter soluens, sed per se sola non habetur in vsu. sed solum radix eius praeparatur in medicinis, & a rusticis comeditur cum quaerunt solutionem, & non curantes de quantitate assumptionis ipsius, quandoque moriuntur. est etiam vomitus prouocatiua, & est calida, & sicca complexionis in tertio. Soluit principaliter à iuncturis humores crassos, & etiam à cerebro, & à nervis. & dosis eius est vsque ad drachm. j. zucchini libr. j. & reducatur ad formam electarij, vel solidae confectionis. Si quis tamen veller, vt vigorosius soluat, & maxime materiam cholicam, addat scammoniae correctae drachm. j. Et tunc dosis esset vsque ad drach. vj. qualitercunque praeparetur, & sine alio potu.

R E C I P E succi buglossae. Boraginis videlicet, & buglossi vulgarium. ACCIPIATUR eius viscositas. Id est, eorum succorum, in quibus succus hic psyllij per diem, & noctem remansit. Haec enim est viscositas de qua vult pro singulis. 4. lib. apponi sacchari libr. ij. s. D O S I S. Potes integram vnciam tuto dare.

S E M I N I S psyllij drach. trium mucago sumpta soluit bilem lubricando, & calorem eius obundit frigida sua substantia, vt ipsi volunt, licet Dioscoridi, & Galeno tantum refrigerare dicatur. Scammonium crudum quidam miscent, quia coquendum, quod sic coctum, iterum coquendum misceat, lenet tantum medicamentum, non etiam soluet. Dari tuto potest ad vnc. j.

D E psyllio in lib. simpl. satis. Nunc illud explicandum, quod auctor in psyllij mucaginem coqui scammonium iubet, cotoneo tamen antea incotum. Quid enim repetita coctione est opus, si coctum iam, & optime erat castigatum? Atque, cur vt coquatur imperat, si id feruendo rursus in grana coit, vt experimento docemur? Ad haec paucis. Non re-coquit scammonium, vt ipsam castiget, antea satis castigatum: sed vt eius vires in vniuersum medicamentum aque digerantur. Non coit autem scammonium feruendo, si industrius fuerit pharmacopaeus. deligendum primo loco probatissimum est scammonium. de hinc vero tritum, atque id quidem sententia mea mediocriter, mucagini, aut liquori alteri, quem auctor iusserit, frigido inspergendum, & spatula exakte permiscendum. ita fiet, vt quum ferbuerit, non coeat. Sane autem quum huius electarij dosim aureos tres, idest, semunciam Mes. praescribat, putat, & Manardus, & Syluius integram vnciam modum non excedere. quares aestimanda diligentius. Quum enim scammonij, quod hic ad vncias tres cum dimidia sumitur, doses maxima sint centum quinquaginta septem cum dimidia; totum autem ubi confectum est electarium, vncias pendeat octoginta quinque. i. libras septem, & vnciam vniam; si has libras septem in partes centum, & quinquaginta septem cum dimidia secueris, non attingit singula pars semunciam. quo fit, vt ego Manardi, aut Syluij consilium non probem: rationem vero cur à Mesue in hoc deuenit, non intelligam.

M E.

M E S V E.

LECTARIUM Episcopi excrementa flatusque corpore toto educit. ob id dolorem colicum, hypochond. & iuncturarum leuat, renes, & vesicam purgat, venereum excitat. Recipit scammonij Antiocheni turbith albi, ana drach. vj. caryophyllorum, cinnamomi, zingiberis, nucis molchatae, emblicorum, polypodij, drach. ij. & dimid. sacchari vnc. vj. excipe melle despumato. Datur ab aur. ij. ad tres.

MAN. **S**CRIBITVR ab Auicenna ferme eodem modo, & vocatur Episcopi. Conficiuntur, & ex his speciebus placenta cum saccharo, quae aliquando nihil, aliquando nimium purgant, vel quia scilicet, aliquando vruntur, vel non bene inuicem miscentur species. Dosis ab aur. ij. vsque ad iij. Potes, & hanc excedere.

SYLV. **H**OC elect. Episcopi pro electoph. cum Auicenna interpreti appellauimus, a quo tamen cardamomum, & piper huic descriptioni adduntur. cetera similis est. Vacuat bilem scammonio, & pituitam turbith. Quidam eo vtuntur ad purganda corpora in lue Hispanica, in omnibus corporibus, licet melancholicis minus conueniat, quam electarium Hamech. In hoc vnc. xj. mellis cum aequali saccharo cocti sufficiunt. Si autem saccharum pulueratum vis inspergere, largiore tum melle opus esset, ac dosi etiam ampliore. Ex his speciebus, & saccharo confecta placenta nihil purgant, interdum vitis scilicet speciebus. est quando immodice purgant, isdem simul male commistis. Potest tuto dari largius, quam scribat Mes.

COST. **D**OSIS basis huius medicamenti, si perpendas, non plures sint quam trigintaquinque, scammonij xxx. turbith tres, emblicorum, & polypodij duae. est vero praescripta totius electarij dosis maxima aurei tres, id est, semuncia. quo fit, vt totum ipsam compositum ex regula nostra esse debeat vnciarum decem, & septem cum dimidia. sint autem ingredientia omnia vnciae nouem. atq; adeo vnciae octo cum dimidia desunt supplenda melle. fietque hoc pacto electarium, cuius si semunciam exhibueris, summe expurgabit. Non longe ab hoc discrepat hoc in medicamento vulgata consuetudo, quae enim species excepto saccharo tres sunt vnciae; addenda etiam mellis libr. i. sed hoc ita confecto pharmaco, licebit vt paulo liberalius.

M E S V E.

LECTARIUM Hamech purgat bilem vtramque, & pituitam falsam. ob id affectibus inde natis, impetigini, psora, lepra, cancro exedenti, & similibus mire confert. Recipit myrobal. citrearum vnc. iij. cepularum, & nigrarum, rhabarbari, ana vnc. ij. agarici, colocynthidos, polypodij, ana drach. xv. absinthij, fenae, ana vnc. j. (in alio drachm. vj.) violarum drach. xv. epithymi vnc. ij. anisi, rosarum, foeniculi, ana drach. vj. succi fumariae lib. i. pruna sexaginta, vuarum passerarum mundatarum vnc. vj. Macera dies quinque sero lactis sufficente in vase vitreo strictioris, & obturati, semel deinde

drach. x.

Caprim in
sereno acris-
monia exco-
cti.

A feruefiant, manibus fricentur, & colentur. Colato adde cassiae fistulae purgatae vnc. iij. tamar Indorum vnc. v. mannae vnc. ij. Frica manibus, colla, percoque ad mellis crassitiem cum sacchari lib. j. & s. scammonij vnc. j. & s. Postremo adde myrobalanorum citrearum, cepularum, Indarum, ana vnc. dimid. bellericorum, emblicorum, rhabarbari, seminis fumariae, ana drach. iij. anisi, spicae nardi, ana drach. ij. Datur ad drach. ij. vsque ad aur. ij.

ISTVD electarium habetur in vsu. In eo est polypodium, quod radix est herbae notae, & est calidae complexionis in tertio, & siccae in secundo. solutiva est humoris melancholici, & phlegmatici, & mucilaginosi, & maxime a iuncturis. Et dosis eius est vsque ad drach. iij. sed per se solum non habetur in vsu. Prima sunt nota, frigidae complexionis versus principium secundi, & humidae in secundo, leuiter comprimendo euacuant choleram, quae in intestinis reperitur. Et dosis ipsorum est vsque ad drach. vj. Infundatur in aqua casei. & de ipsa dictum est in prima descript. saryrion, vbi de lacte discussimus. Cassia fistula, est medicina, quae leniendo euacuat principaliter choleram, & subsequenter phlegma. sanguinem purificat a materiis adustis, & per se sola multum habetur in vsu generaliter vbiq; locorum, quia sine nocumento operatur, ita quod pueris, & praegnantibus dari possit. est calidae complexionis versus primum gradum, & humidae in primo. & dosis eius distemperata cum decoctione communi, est vsque ad drach. ij. vel cum aliquo liquore conuenienti preparatur. & in forma dactyli, seu electarij, & dosis eius est usque ad drachm. j. s. & non requiritur digestium in assumptione eius, & sepe datur in principio egritudinum materierum cholericarum ad aliqualem minorationem materiae. Tamarindi. similitudinem habent cum prunis, & sunt frigidae, & siccae complexionis versus secundum. comprimendo euacuant, sicut pruna. & dosis eorum est usque ad drach. iij. sed per se solum non habetur in usu. Terebinthin. sunt species mannae, quae non reperiuntur, sed loco ipsarum accipimus mannā, & est ros qui de nocte cadit in egypto super frondes aliquarum arborum; & est calidae, & siccae complexionis, & humidae in primo. leniendo euacuat choleram purificando sanguinem. & dosis eius in forma potabili, uel solida est usque ad drach. iij. usque ad beneplacitum assumentis ipsum, & damus aliquando sicut dictum est de electario indo.

PRIMA haec compositio communiter paratur, licet non omnes eam bene parent. Vbi bene parata fit, vtramque bilem, & pituitam facile purgat, praecipue si maiori quantitate detur quam iubet Mesue: vncia enim absque periculo exhiberi potest.

CONSERVATISSIMUM est hoc medicamentum in affectibus melancholicis, mania, melancholia, alphis nigris, cancro, elephantia, & cutis vitij, psora, lepra, impetigine, quae effecta Mesue peculiariter tribuit electario sequenti. Tuto datur uncia Manardo ad pruritus, maniam, melancholiam morbum, elephantiam, psoram, lepram. Scammonium hic crassius tritum quidam volunt, vt coctionem aliquam sustineat ad malitiam eius castigandam. Si autem coctum esset (quod dicitur quasi lachrymulam Graeci recentiores appellant, Arabes corrupte diagrionem) non

SYLV.

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

Don coqueretur, ne vim purgatoriam perderet. Eodem modo in electario rosato, in his enim crudum scammonium miscetur, quia coquendo corrigitur, & his quæ diu seruantur ante usum in cæteris scammonium coctum ponatur.

COST. **S**UNT hic aliqua, quæ seplafias torquent. Primum, quum de infusione agens serum lactis assumit, neque quod nam serum, aut quam mensura, exprimit. Alterum, quum per dies quinque infundit. deprehensum enim est diutina obseruatione serum tam longo tempore situm contrahere, acescere, ac corrumpi. Tertium, quia rhabarbarum cum alijs infundit, & deinceps coquit, quod tamen modicam coctionem sustinet: an autem præstet ipsum seorsum infundere, deinde postquam efferbuerint alia ipsis permiscere? Ad hæc, quum manibus fricari ea iubet, quæ fuerant infusa: an fricanda omnia, & casia, & tamarindi, an aliqua tantum? atque id, an oleo rosaceo, an amygdalino? Postremo quum scammonium addendum, & coquendum iubet, qualemnam scammonium sumendum, crudum ne, an coctum, ut in electario de psyllio? Adde etiam cur scammonium in medicamento coquit, quod seruire coire in grumos solet. Sed declaremus hæc paucis. Seri delectum semel docuit lib. simpl. ubi de sero. primas enim tenere admonuit caprinum, ex iuueni capra, & nigra, bono pabulo nutrita, & recens facta. recens autem emulsum sit lac, & expressum serum boni odoris, & saporis sui non alieni, & non corruptum. hoc autem quum interdum ex lacte, à quo extractum butyrum est, fiat, interdum ex integro lacte; opportunum hoc in loco, quod ex non ebutyrato extrahitur, ob myrobalanorum asperitatem. Secerni autem solet oxymelite, coagulo vitulino, ficus lacte, cynara, ac rebus alijs acerbis. in medicina verò usum præsertim oxymelli commodum est. habesq; eius extrahendirationem ab Actio lib. 2. ex Galeno, & nonnulla item ex Gal. 4. de rat. viñ. in ac. Porro huius ita delecti, & percolati diligentissime seri, quantum sumendum sit, quia mensura certa definiri non potest, astimandum iudicio pharmaco-
Cap. 96.
Comm. 6. pzi. videtur autem sufficere, si ita submergantur omnia in eo maceranda, ut serum quatuor digitos superemineat. alij librarum quinque mensuram satisfacere etiam obseruant. Hæc ergo mensura seri constituta, infusionis inchoanda, & paranda gratia, calfaciendum est serum ipsum, ita scilicet caloris virarescunt simplicium medicamentorum meatus, & subit facilius serum. deinde in ipsum quæ præcipit author inijcienda omnia, etiam rhabarbarum, de quo mox dicam. olla autem angustæ sit oris, ut ait Mesue, & ocludatur ne quid expiret, ad præfixum usque terminum dierum quinque. At acescere (aiunt) tam longo spatio temporis serum, ac contractio situ corrumpi. Tu vero ne situm contrahat, ne acescat, aut corrumpatur duplici artificio prohibebis. alterum est, ut quotidie ollam sepius agites, alterum, ut leni calore ad præscriptum usq; tempus semper foueas: quanquam autem operosum hoc est, & lenicula potius coctionis speciem habet, Mesue tamen consilio quadrare ob id videtur, quia ocludi ollam iubet, ne quid expiret: at ex frigido sero nihil expirare potest, sed ex calido. hoc pacto ergo enitabis situs, acoris, & putredinis periculum. ne id etiam silentio præteream, serum quod oxymelite extrahitur, ob mellis, & aceti vires ab acore, & putredine diutius vindicari. Non ergo dammandus Mesues, quod ea infuset, quæ arte assequi non possis, quod aliqui hic faciunt.

E At vero, ut cætera prosequar, ubi ad præfixum tempus macerata ea fuerint, tunc subiecto igne agendum, ut ferueant: sed ubi feruere primum ceperint, remouenda, quod Mesue admonet, quum feruore vno ut ferueant, iubet. hoc pacto autem rhabarbari vis non exoluitur, atque adeo opus non erit, ut ipsum seorsum infundas, vel coquas, quod nonnulli faciunt. Percolato deinceps sero addes casiam tamarindos, & mannam, & atque hæc in eo manibus, aut rudicula dissodues diligentissime. hæc vero fricatio est quam Mesue petit, non autem quod somniant, ex oleo amygdalino, aut alterius generis. neque enim de oleo quicquam meminit, neque casia, tamarindi, aut manna oleo egent. Rursum autem hoc percolato per laxius colum sero ex casia, tamarindis, & manna, ubi refrixerit, saccharum addes, & scammonium tenuissime trita. vtere autem in terendo scammonium ea diligentia, & artificio, de quo lib. simpl. ubi de scammonio. sit vero scammonium coctum aut crudum, ut libuerit, quando hic author vtrum sumas non explicat. sed nobis coctum magis satisfacit, quod minus habet noxæ. afferetque reiterata in sero coctio non eius castigationem, sed æqualem illius virium distributionem in medicamentum vniuersum. His ita peractis, & optime omnibus permistis ignem subicies, deinde coquantur ad mellis consistentiam: neque vereberis, ut scammonium coeat: quædo, ut supra diximus, si optimum delegeris, & in frigidum illud serum conieceris, agitandoque exacte commiscueris, & leuem ignem ac purum subieceris, ut author in electario rosaceo docebit: concrefcere non potest. Sint ergo de proposito medicamento hæc satis. Vnum superest admonendum, quum Mesue dosim summam drachmarum trium statuat, experimento tamen deprehendi, integram vnciam modum non excedere, quod alij quoque aduerterunt. Suspitor autem deprauatum codicem, quod sequentis medicamenti ab hoc non longe variantis exhibet etiam sex drachmas.

MESVE

LECTARIUM alterum Hamech. purgat melancholiam, & vltos humores alios; ob id confert mania, melancholia, vertigini, obliuioni, & vitijis cutis, qualia sunt pfora, idest scabies, lepra, alphi, idest, morphea, cancer, elephantia, impetigo. Recipit myrobalanorum nigrarum, cepularum, † epithymi, ana drach. l. fumarie, abfinthij, ana drach. xx. thymi, calaminthes, polypodij, agarici, glycyrrhizæ, buglossi, ana drach. x. stœchados, † chamæpityos, † spinæ albæ, anifi, ana drachm. v. pruna, zizypha, myxa, ana, lxx. vuarum passerarum mund. libr. j. coque in aqua sufficienti ad partem tertiam, in qua igni lento ad mellis crassitiem percoque † sapæ lib. ij. mell. lib. j. scammonij vnc. ij. Datur a drach. † iij. ad drach. vj.

CONFECTIO alia quæ scribit Hamech. confert hoc electarium omnibus dispositionibus, quibus conuenit primum, & est solutiuum materierum magis cholericarum, & adustarum, quam prædictum, quia absq; additione in isto additur scammonia.

CHRL.

† Vulg. Eandem Indur.

† Vulg. ad chamæpityos, † buglossi.

† Rec.

† iij.

nea. Et dosis eius est à drach. ij. vsque ad drach. v. In eo est bedegar. id est spina alba, & est cal. & sic. complexionis in primo gradu, nascitur in sepibus cum aculeis valde pungentibus, & est multum prouocatiua lactis, secundum omnem modum assumptionis ipsius, Sebesten est, fructus arboris parue habens corticem exterius, & nucleum interius, & est equalis in actiuis, sed in passiuis est humidæ complexionis, in primo, & ingreditur in decoctione communi, & pectorali. In iube sunt nora, calida & humida, in primo gradu, & sunt pectorales.

A D D I T I O.

Ista secunda confectio Hamech non est in usu, mirandum est, quod Mesue in præfenti confectioe habeat myrobalanos nigros, & Indos, cum idem sint, nam cap. de myrobalanis dicit, nigri sunt illi qui nominantur Indi. sed credo, quod sit error scriptoris.

MAN. **H**ANC nunquam vidi parari. Bedegar Dioscorides *ἀκάρβα λευκόν*, id est spinam albam vocat. Ivi v. b. e. id est zezipha. Sebesten. Myxa. Ro b. lib. ij. Intellige sapam.

SYLV. **A**LI legunt à drach. ij. ad drach. v. Indi myrobal. nigris adduntur, cum tamen easdem sint Mesue in simpl. ob id istud liquet. Hoc in usu non est, tamen esse possit loco superioris, quo maxime vimumur, hodie ad luem Hispanicam *ἀκάρβα λευκόν* Diosc. & Gal. id est spinam albam cum omnibus Arabum interpretationibus, in locum bedegar suffecimus.

COST. **Q**VVM myrobalani nigri idem sint Indi, videtur lectio deprauata, quando ait, myrobalanorum, vacare scilicet videtur. nigrorum. Sed quod alij quoque animaduenerunt, myrobalani chebuli Serapionis testimonio, ubi maxime maturerint nigri sunt, atque non probatissimi, immaturi vero citrino colore, & minus probati. quare chebulos hic probatissimos, & nigros exposcit: neque vllus est error. Aut certe si irrepsit mendum, pro citrinis, nigrorum vox reposita est, & citrini addendi. nam, & hi ad exustam bilem, & cutis affectiones maxime faciunt, ad que electarium commendatur. & in superiori citrinos non omisit. Sane hic de bedegar meminit. est vero hæc, si Serapionis bifloriam spectes, spina alba Dioscorida. quid tamen spina ea sit alba legitima, non constat inter peritiores, neque satis Italia nota ea est planta. Eius vice carduum benedictum, aut carlinam vulgarem præferim non esse importunam.

M E S V E.

LECTARIUM Rosatum cholagogum clemens, ob id salubre biliosis affectibus, arthritidi calida, cephalalgia calida, vertigini, oculorum dolori, ictero. Recipit autem succi rosarum rubrarum perfectarum lib. iij. sacchari lib. j. & s. manna puræ, & recentis vnc. vj. scammonij Antiocheni vnc. j. & s. Coque flamma lenta † ad mellis crassitudinem. adde tunc trochisc. spodij vnc. j. galli, croci, ana drachmas duas, trochiscor. oxyacanthæ drach. iij. reponere vitreo vase. Datur ad drach. v.

A **H**OC carere non possunt qui pilulas aggregatiuas MAN. modo Mesue parare volunt, preciosumque est, & delicatum. Aliud modo Nicolai communiter ab omnibus paratur, & sub nomine elect. de succo Rosarum agnoscitur.

EO in formandis catapotijs, quæ aggregatiua vocant, & de her SYLV. modo actylis miora, & a Mesue inuenta, utendum est, non elect. de succo rosarum. alias in usu est raro, ut Nicolai electarium de succo rosarum est usu frequentissimum. Hoc tamen celebre est, ac delicatum. Diarhodon Alexandri Tralliani cholagogum citra molestiam cephalalgiam, arthritidem, vertiginem, oculorum dolores, icterum, & ceteros affectus calidos, & biliosos miretur. Succo rosarum rub. lib. j. scammonij vnc. j. agarici semuncia, piperis drach. i. Mellis vnc. vj. cum succo coque ad consistentiam: tunc prædicta cetera leniganda. Alterum eiusdem ex succo rosarum vnc. iij. scammonij vnc. j. lactis tithymali drach. iij. mellis Attici lib. i. ac podagricis, ictericis, tertianis, oculorum doloribus tuto dari, quia citra angorem purget, prædicat. Aliud ex Nicolao, & Mesue descriptum nobis ad dictos affectus, coque sacchari lib. i. & s. in succo rosarum rubrarum lib. iij. ad mellis crassitudinem adde scammonij vnc. i. triam fantalerum ana semunciam: gallie moschata, trochiscorum oxyacanthæ, ana drach. iij. mannae vnc. vj. caputæ scrup. i. forma testellæ, aut cum melle sacchari loco coque, & ferua. Rhodomeli catharticum Actuarij ex succo rosarum, scammonio, agarico, melle.

QVO pacto coquendum sit scammonium, ne coeat, COST. diximus in superioribus. nunc id admonuisse sit satis, præter authoris propositum facere qui scammonium in puluerem redactum postremo addunt loco cum speciebus. incoqui enim author iubet omnia leui, & puro igne, scammonij præsertim gratia: quando cetera non ita refert, quali coquantur igne. sumendum autem crudum scammonium, si Mesue verba spectes, Antiochenum absolute diligentis, sed non temere etiam cotoneo incoctum (quæ sua est scammonij castigatio) adhibebis, acquirereq; illi coctio, ut eius vires in vniuersum medicamentum æque digerantur.

M E S V E.

LECTARIUM diabryonias Democriti, cerebrum, & nervos purgat excrementis, ob id epilepsia, paralyti, vertigini, & alijs cerebri, & nervorum frigidis affectibus medetur. Recipit radicis † bryoniae purgatæ, & trita lib. v. † sapæ vuaurum passiarum lib. iij. seillæ assatæ, strobilorum depellatorum, ana fescunc. nueis moscare, cardamomi, macis, zingiberis, ana drach. ij. caryophy. piperis longi, stœchados, ana drach. i. & dimid. † seileos, salis gemme, galliæ, ana drach. i. spicæ drach. s. agarici drach. iij. † Datur post sex menses à drach. ij. ad drach. iij.

RADIX Alcefara. i. vitis albæ, veluti ostensum est MAN. capite proprio in annotationibus supra simplia, ubi idem verbis hæc scribitur præparatio. DOsis eius à duabus drach. vsque ad iij. vsque ad v. scripsit ipsemet, sed potes etiam tuto plus exhibere.

PRIVS descripsit omnino similiter in cap. de alphefara. i. vite SYLV. alba, seu bryonia, ubi dosim drach. j. scribit, quamvis etia drach. vj. esse possit. Diarhodon Mesue idem promittens: hic non repetitur. Potes tamen si utendum tibi est, ex simplicibus requirere.

EADEM ferè lib. simpl. Mes. ubi de vitis albæ in COST. agarici mensura differt, quod illi drachmanam,

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

nam, hic tres sumit, & rectius hic ad summum drach. iij. confecti electarij exhibet; illic quinque, quod item rectius. licebit enim ut hunc etiam modum aliquantulum excedas. Lis est de melle pasularum quid sit. Nobis autem, seu mel sumpseris, in quo passa vna incoxe- rint, seu etiam melliginem quae ex ijs aqua incoctis exprimitur; utrunq; opportunum videtur.

M E S V E.

Confectio mannae.

Vulg. manna pura, & recentu. & ita legendu.

LECTARIUM mannae Gale- no inuentum, cholagogum, be- nignum, & delicatum, ob id mor- bis omnibus biliosis salubre. reci- pit mannae † thuris, & recentis lib. i. in lib. i. succi rosarum rubra- rum dissoluendam, & coquendam sufficienter igni lento, tunc adde scammonij vnc. i. masti- ches drachm. 3. Datur vnc. v. compositum hoc celebre medicamentum (inquit Galenus) ex simplicibus temperatura, & proprietate maxi- me idoneis.

CHRI. **C**ONFECTIO de manna inuentione Galen. quod vocatur diamanna. Istud est famosum electarium, quod est multum in usu, non tamen repe- ritur vbi Gal. ipsum describat. Est principaliter solu- tiuum cholerae citrinae cum facilitate, & sine mole- stia, & est mirabilis operationis etiam a proprietate, & ad gustum etiam est delectabilis valde. Confert etiam habentibus hepar calidum, renes, vel alia mem- bra cum dominio humoris cholerici, vel adusti. & do- sis eius est, a drach. iij. vsque ad vj. potest etiam per- misceri cum casta, vel cum manna, vt vnc. i. s. castae vel drach. ij. mannae secundum virtutem assumentis. Eius haec est descriptio Recip. mannae purae, scammoniae antiochenae, tamen corrigi debet, & vocatur diagri- dium. reliqua vero sunt nota.

MAN. **E**GO Hanc apud Galen. non reperi, si tamen Gale- ni est, per mannam intellige acreum mel, sic enim ipse nominat lib. 3. Aliment. Manna autem apud eum est thuris puluisculus.

SYLV. **S**CAMMONIUM hic castigatum misceri quidam volunt. Datur a drach. iij. ad drach. vj. vbi a Galeno scribatur, non le- gi, si tamen legeris, mel acreum vocat, quod Mesues inannam. Nam ei, vt Dioscoridi manna thuris aliud est. Meminit huius Mes- ues in simplicibus de manna.

COST. **G**ABRIELIS est, non Galeni. Quod autem purga- tricis mannae loco, thuris manam hic Syluius pro- ponat, ab eius authoris (vt puto) mente dissentit. Tum enim sordidissimam thuris partem relicta puriori gleba in eorum quae assumentur usum traducere a ratione alie- num est, tum quando ad educendum bilem hoc proponi- tur medicamentum, purgatricem eius vim tanta thuris copia supra modum retinere, fini proposito non respondet. tum quando scammonij violentia mastiche addita satis castigatur, frustra eiusdem instituti gratia aliud adicias.

M E S V E.

Confectio Almanni.

& Mesues.

LECTARIUM Diacoccu gnidiu hydragogum, in hydrope efficacissi- mum, recipit foliorum † thymeleae praeparatorum partes decem, carnis cydoniorum in aceto coctorum, & sacchari,

E ana partes octoginta, † mannae partes quadra- ginta, olei ex † cocco gnidio partes duodecim. faccharum, & manna dissoluantur in feri lactis, cui infusus erit agaticus, partibus triginta. misce carnem cydoniorum. coque igni lento ad mel- lis crassitudinem. Puluis foliorum † thymeleae † mistus praedicto oleo reliquis addatur. Dantur drach. iij.

CONFECTIO Almezereon. & laureolae. est **CHRI.** medicamen benedictum ad hydropisum aquo- sam, quae vocatur ascites. educit enim aquam citri- nam cum fortitudine. ipsum tamen cum magna cautela est exhibendum, & solum robustis, & for- tibus. & dosi eius est, vsque ad drachm. iij. minor autem posset debilibus exhiberi. Recipit folio- rum almezereon, idest laureolae. herba nota in partibus nostris, & est species lacticinij calidae, & sic- cae complexionis in quarto, in solutione educit cholera citrinam. Oleum almezereon fit sicut oleum chamamelinum. reliqua sunt superius de- clarata.

A D D I T I O.

Mezereon secundum Diosc. est chamelea, vel coc- cognidion. & est planta habens folia sicuti oliua. lau- reola vero habet folia similia folijs lauri.

SCIS quid intelligendum per mezereon, ex ijs quae a **MAN.** me alibi adnotata sunt. **FOLIORVM** Almezereon praeparatorum.) Eo scilicet modo quo ipse docuit cap. proptio. **CARNIVM** citoniorum elixorum in aceto vi- ni, & zuccharo ana partes. lxxx.) Supra dixit lxx. Tere- niabin xl.) Supra dixit lx. Nos hoc tempore multum ve- remur in mezereum, & quae ex eo componuntur, & pro- pterea hanc non parant speciarij, non inutilem tamen futuram his, qui aqua intercutere laborant.

VIOLENTUM medicamentum in ascite virorum robu- storum tantum ex petiendum. Oleum hoc prius descriptum est, atq; hoc electarium in simpl. cap. de thymelea. praeparanda au- tem folia, vt in cap. eodem docuit, & postea docebit alkeltengi. Cy- domorum partes septuaginta in simplicibus scripsit, & mannae par- tes sexaginta. Hoc autem contingit ob notas, vel ablatas, vel luxa- tas, vel transpositas. Nam lxxx. octoginta, si vnum x. tollas, ma- nent septuaginta, & xl. idest, quadraginta si transponas lx. idest se- xaginta fient. vtrobiq; igitur simile pondus est scribendum.

IGNOTUM esse mezereon Mesue satis lib. simpl. **COST.** ostendimus. Eius folia hic etiam vsurpat non fru- ctus, quod docet non esse cocco gnidium. Eadem re- fert quae illic Mesues, quamuis illic cotoneorum, & sac- chari sumat partes septuaginta, hic octoginta, arbitror librarij oscitantia. Ea hoc in loco obscura sunt, quo pacto praeparanda mezereonis folia, & quantum aga- ricum sero infundendum. Macerandum autem est, succo feridis, aut portulacae, aut solani, aut berberorum ex Mes. prescripto lib. simpl. Agarici vero quantitas medici iudicio aestimanda. Vbi purgationis gratia infacienda medicina infunditur agaticus, vulgatus ferè mos est non minus, quam succi, aut stillatitiae aquae vncias tres, aut quatuor pro singula agarici drachma assime- re. atque hoc pacto infusum mediocrem consistentiam adipiscitur. arbitror ergo eandem hic normam esse op- portunam atq; adeo si vncijs feri triginta hoc in medi- camento sit opus, vnciam agarici vnam satisfacturam. Sed

Sed & hic vereor, ne serum quod hoc in loco expetitur paucum sit pro parando electario, & excipiendis his omnibus, cui suspicioni si forte experimentum respondeat (quod ipse ignoro) non temere tantum seri adicies quantum erit opportunum.

MESVE.

LECTARIUM Alsebram pituitam, & † melancholiam purgat, & aquas. Recipit alsebram boni, myrobalanorum citreorum, ana † uncias duas, & trita, & creta mergantur succo fœniculi, & insolentur dies quinque, affundendo sepe succum nouum, siccatur reponere vase vitreo. Datur a drachm. i. ad drachm. ij. cum saccharo, & aqua calida.

MAN. **Q**UOD sit alsebram, vide proprio capite inter simplicia, nunc plantam pro ea accipiunt lino similem, quam esulam vocant.

S V C C I fœniculi.) Vereor ne hic sit menda, siquidem ubi de hac planta inter simplicia agit, succum aliquem frigidum secum miscerit iubet, ut portulacæ, vel intybi.

SYLVII. **H**A NC attigit in simpl. cap. de alsebram. i. esula, ubi succum intybi, vel portulacæ, vel similiter frigidum expetit, ut hoc loco legendum non esse fœniculi suspicio sit vehemens.

COST. **D**E scebram maiori; & minori plura diximus lib. simpl. Hic sumendum minus, vulgata, scilicet pituita, mainis enim ipsemet Mes. reprobatur. sumendus autem eius radicis cortex. Quod vero macerat hoc medicamentum succo fœniculi humidi, non caret suspitione. quorsum enim id? extrahine ex sicco fœniculo succus potest? Sed & lib. simpl. scebram refrigerantibus castigat, non calfacientibus, quale fœniculum est. Nō possum ergo Manardo non assentiri mendam hic esse, & me etiam indice præstabit, ut qui hoc paraturus est medicamentum, seridis succum deligat, aut portulacæ, aut quod Mesue subdit, acetum in quo cotonea incocta fuerint aut macerata. Quanquam autem de electariis hanc sectionem inscribunt, hoc tamen medicamentum post diuinam nutritionem exiccat, & exiccatum propinat, nulla mellis, aut sacchari, aut succi, quo excipitur facta mentione, ita etiam in superioribus de hiera simplici non mellita egit, & hieram Hermetis in pastillum, non in electarij formam duci præcepit.

MESVE.

LECTARIUM de Eupatorio, ad icterum, & hydropem incipientem, recipit succi eupatorij, rhabarbari, ana drachm. † iiij. croci drachm. ij. lacæ, seminis cassutæ, cacuminum schœnuanthus, semi. citreoli, cucumeris, portulacæ, succi absinthij, ana, † drachm. iiij. scammonij in cydonio cocti drachm. ij. & s. tere curiose. Datur aureo vno cum lacte camelarum, aut aqua casei alcherigi. Quod si calor adest, succo solani, aut intybi, aut volubilis reprime.

A **VPATORIUM** accipe, non quod vulgo sic vocant, sed quam apud nos agrimoniam nuncupant. Posses dare plusquam aureum, si conficeretur. **SEMINIS** cuscute.) Nescio an semen colligi possit, scio tamen non colligi. Et volubilis. Lupum salictarium intellige, quem lupulum vocant, aliæ enim volubiles vocatæ impensius calent.

PER volubilem, lupum salictarium. i. lupulum intellige, aliæ enim volubiles species nimis calent. Eupatorium est agrimonium, potest dari etiam maior mensura: semen cassutæ non colligitur, an colligi possit, obserua.

A **LIVD** Eupatorium est Mesue, & aliud Grecorum, & Auicennæ, ut in lib. simpl. fusius sumenda hic herba Iulia. Aemulatur autem in huius medicamenti descriptione Serapionem per omnia. **S**olum addit sumendum lacte camelarum, aut aqua casei alcherigi. Sumerem autem ego caprinum serum. Dosis vero medicamenti huius non esse exigua, ut Manar. ac Syluius innuunt, deprehendes, si doses soluentium, quæ bases huius sunt compositi, supputaris. Sunt ea succi eupatorij, & rhabarbari ana drachm. iiij. idest doses saltem quatuor. scammonij drachm. ij. s. idest doses maxima duodecim cum dimidia. atque adeo doses in vniuersum sexdecim, ac fere decem, & septem, pendet vero totum compositionem drachm. xxv. cum dimidia, iuxta eam lectionem, quæ cimarum schœnu anthos, semp. citruli, cucumeris, portulacæ, succi absinthij sumit ana drachm. ij. quæ vera est & antiquorum codicum castigantium lectio, ac si legas ana drachm. iij. ad drach. xxx. attingit. Ergo quum ex castigata lectione non plures sint drachmæ quam xxv. si has quæ summæ sunt, & maximæ doses, in sexdecim, & fere decem, & septem partes diuiseris, non potest maior esse singula dosis, quam aurei vnius, quam dosim Mesue & Serapio statuunt. Iuxta alteram lectionem, aureum paulo superabis.

MESVE.

D **APHYSALIDON**, efficacissimum ad hydropem, & cachexiam, & affectus hepatis, lienis, iuncturarum, lubricitatem partium nutritiarum, formæ corruptionem, hæmorrhoidas. Recipit succorum †

D lupi salictarij, † intybi, apij, purgatorum, ana lib. iiij. In quibus myrobalan. citreorum, cepul. ana drachm. xij. emblic. drachm. l. Indarum, belleric. ana drachm. viij. agarici, ireos, ana drachm. x. absinthij, cassutæ, radicis apij, fœniculi, anisi, ana drachm. iiij. vuarum passerum mundatarum drachm. lxxx. coquantur igni lento ad consumptionem dimidij succorum, frica probe manibus, cola. Vni huius parti adde tamar Indorum cheyron, & cassiæ fistulæ ana vnc. viij. mannæ vnc. iij. cola, & munda. Alteri succorum parti adde penidiorum hordeatorum lib. iiij. misce omnia simul, bis feruefiant, tunc adde olei sesamini recentis vncias xv. percoque ad mellis crassitudinem, ab igne depositis adde troch. diarhod. troch. de eu

Mesue,

X

pat.

† Volubilis.
† Intybum
Syl. passim
reperit per
endiuas. &
thymelæam
† max. grev.

MESVE DE MEDICINIS SOLVTIVIS

pat. troch. de absinth. trochif. de rhabarb. ana vnc. i. & s. ireos vnc. j. agarici, foliorum thymelæ nutritorum in aceto, ana aur. viij. scammonij, succi eupatorii, succi absinthij, croci, laccæ lotæ, myrobalanorum citrearum, cepularum, ana aur. iij. spicæ, anisi, ana aur. ij. turbith. vnc. vj. cum olei thymelæ iij. vnc. omnia prius inuoluta prædictis misceantur. Datur a drachm. iij. ad drachm. iij. cum aqua intybi.

CHRI. **A**LCHENG I est medicamen magnū propter compositionem multorum simplicium, & propter eius efficaciam. In eo sumitur Ireos. Et hic vtiliter est notandum quod succus ireos, dum est recens, assumptus in pondere drach. iij. a corporibus fortibus, vel quantum media testa oui capere possit, mirabiliter educit aquam in hydrope, & per miscendo cum zuccharo leuissime bulliat, vel cum melle, secundum quod expedit, & cum assumptione ipsius solius modo iam dicto vidi plurimos curatos, sumendo bis quolibet mense, cum regula superius dicta, de tali succo, meminit etiam olei sesamini recentis, & si tale oleum non habes, pone oleum de amygdalis dulcibus, quia fere eiusdem est virtutis, & complexionis.

MAN. **T**ROCHISCOS hosce omnes habes infra loco suo. ACCIPE succum volubilis. Intellige & hic lupulum vocatum. Esset medicamen vehemens, sed non conficitur.

SYLVII. **Q**VISVS DAM in vfu est ad ascitem, & corporis colorem cineritium, & plumbeum, & hepatis cachexiam, quæ hydro-
pis est initium. Hic per volubilem potius cum Manar. intellige lupulum, quam eam, quæ vitibus circumplexa fert campanulas, lactariam & purgatricem, quam Mesue interpretes intelligit. Cum saccharo vel melle confici potest bis in mense sumpta, multos hydropicos sanauit. Trochisci diaphysalidon Pauli septimo ab hac compositione diuersissimi.

COST. **D**IAPHYSALIDON. hoc medicamentum vocat Syluius, deceptus similitudine vocum, alche lengi, & alchechengi, idest solani vesicarij ex quo diaphysalidon Pauli: at hic solani vesicarij mentio nulla. Efficax est medicamentum si perpendas. Cuius autem volubilis succum exposcat, Mesue quia ipse non explicat, consulenda historia volubilis in lib. simp. Deprehendes autem illic, magnam volubilem præponi ceteris & deligi, non lupulum. quare & hic & in superioribus ubi volubilis absolute meminit, non aliud quam magnam illam sumendam etiam rationi est consentaneū. Potest tamen lupulus, cuius quotidianus est vsus, accipi non incommode, id quod mihi maxime satisfacit.

MESVE

LECTARIUM Dyacydonites cholagogum, & phlegmagogū, colicos affectus, & alios partium nutritoriarum iuuat. Recipit succi cydoniorum lib. iij. mellis lib. ij. scammonij fescūciam, galliæ, caryophyllorum, zingiberis, mastiches, piperis longi, cinnamomi, nucis moscate, ana drach. iij. misce. Datur ab aur. j. ad aur. iij.

Si vis cholagogum fieri, & phlegmagogum,

adde scammonij drach. † xv. turbith drach. xij. Si uis tantum esse phlegmagogum, omisso scammonio misce turbith drachm. xxv. cnici excorricati drachm. xv. Si bilem atram vis eo vacuare, prædictorum loco misce elleborum nigrum, epithymum, aut polypodium. melle, vel saccharo excipitur. fit cum cydoniorum nunc succo, nunc carnibus, nunc ambobus simul.

CHRI. **N**ON præparatur. nec est in vfu secundum præsentem descr. sed bene est in vfu secundum descr. positam à Nic. in suo antid. superius. Et hic ultimo notandum, quod inter omnia electaria solutiua dicta illa, quæ magis generaliter sunt in vfu conuenientia materiæbus phlegmaticis, seu frigidis febrientibus, vel non febrientibus, sunt electarium Indum maius, & minus, quod plus conuenit, & electarium diaphanicon solutiuum, & de istis dictum est, & de dosi, & modo assumptionis. Electaria vero solutiua materiæ calidæ, seu cholericæ, quæ etiam febrientibus, & non febrientibus conueniunt, & quæ principaliter sunt in vfu, sunt solum duo scilicet electarium, quod dicitur diamanna superius positum, & declaratum, & aliud est electarium de succo rosarum positum a Nicolao: quæ duo satis conueniunt in modo solutionis & dosi, & possunt prædicta omnia per se sola assumi, vel in forma boli cum zuccharo, vel admixta cum casia, & manna in dosi debita secundum exigentiam, vel cum aquis destillatis appropriatis, vel cum decoctionibus communibus, vel alijs dicendis inferius.

MAN. **G**RÆCI aliter conficiebant, vt apud Paulum lib. cet agnoscere Mellis Tabarzet. Ita genus quoddam sacchari Arabes vocant.

SYLVII. **I**D non est in vfu, sed quod à Nicolao scribitur. Electarium Indum vtrunque, & diaphanicon phlegmagoga sunt, etiam in febribus elementia Diamanna, & electarium de succo rosarum Nicolai etiam in febribus sunt cholagoga idonea.

COST. **V**TIMVR etiam interdum in delicatioribus cotoneo, in quo scammonium sit incoctum. lenique id, & facili subductione præter alui strigmenta bilis, & pituitæ nonnihil detrahit. Quando autem hic secundo loco Mesues, quod medicamentum ex cotoneo simul cum bile pituitam educat, addendum esse ait turbith, cauendum tibi est, ne id ita intelligas, vt præter fescūciam scammonij in priore diacydonite assumpta, aliud quoque addas scammonium. ita profecto aucta huius mensura inducenda bile generosius, quam antea efficies, non etiā pituita educenda vim illi conciliabis, succo igitur, melle, gallia, caryophyllis, reliquisque præter scammonium speciebus assumptis eo quo præscripsit pondere, turbith & scammonium addes nona hac quam secundo loco præscripsit mensura. Quæ quidem, si hoc ipsum medicamentum esse debet pituita quoque efficax purgatoriu, male Syluius pro drachmis quinque, vt vulgata versio constanter legit, quindecim reponit. Docet hic etiam tertio quomodo cotoneum ad pituitam educendam vtile efficias, ac pro scammonio cui cum pari pondere, vt addas, iubet, itaque prius scammonij pondus fescūcie pponere tibi existimo. alioqui enim quinque drachmarum cnici accessione expurgatrix pituita facultas parum potest.

potest adiuvare. Quarto autem loco, quum ad atrabilis excretionem elleborum, epithymum & polypodium cydonio commiscet, licet horum nullum prescribat pōdus, errare tamen nullo pacto poterit, qui Mesue lib. simpl. ubi de his ipsis agit, doctrinā institerit.

DISTINCTIO QVARTA

De Conditis.

MESVE.

CONDIVNTVR plantarum nunc radices, nunc surculi, & similia, nunc flores, nunc denique fructus. De quibus omnibus ordine nobis dicendum est. Primo autem quibus modis fructus condiri habeant.

MAN. NVN c omnia melius condiuntur, quam docuerit Mesues, vel sciverint antiqui.

SYLVII. CONDIRE est sapidum, & palato iucundum reddere, idque alimentis maxime convenit, ad medicamenta vero transferitur, ambo autem saccharo vel melle, vel utroque condiuntur, & dulcorantur, ut gulæ & stomacho sint grata, & diu servari possint integra, & recentibus proxima, non ut vires eis novas quaramus, nisi quas saccharum, aut mel, & coctio afferunt, præterquam dum etiam aromata conditis ipsis admiscemus. Condiuntur autem radices, teneri caules, surculi, germina, flores, fructus quarundam plantarum, semina quoque non pauca, & cortices nō modo fructuum, sed lignorum etiam. Quæ vero condienda sunt, si ampliora sunt, quam ut vis condimenti coquendo ad intima usque penetret, vel si quid intus alienum continent, in frusta prius secantur, & purgantur, intus, & si est opus, etiam foris: minora vero quanta sunt, condiuntur. Conditæ vero hæc novisse ad medicum pertinere præter Mesuem, abunde ex Gale. lib. alimentorū colligere licet, atque etiam ex lib. c. ph. p. Illic enim obsonandi, & obsonia parandi artem medico necessariam ait: hic fructuum, aut potius ex his succorum variorum conditorum docet, quod magni sit momenti alimenta, vel medicamenta condimentis ægro iucunda facere, nihil aut parum minuta ipsorum facultate. Condiendi vero, seu ut vulgo loquimur, conficiendi vocabulum latius nobis patet, ut etiam quæ igni clementer coquantur, & quæ sale, & aceto servantur, confici dicamus. Contra item conditi nomen neotericiis medicis in angustum sic est coactum, ut illius appellatione ea veniant sola, quæ conferuis, (ut vulgo vocamus) pulueribus cordialibus, saccharo multo miscentur in grumos exiguos & semissecos. Quæ consistentia agris est gratior, quam conferuarum per se, quam succorum per se.

COST. PLANTARVM fructus quorum recentium non semper est copia, sole desiccati, aut sale, acetone macerati, alias, ut nunc quoque, servabantur in ciborum ac medicamentorum usus. Invenit etiam, recentes diutius servari, si in melle reconderentur, aut si obducerentur cera, aut creta, quibus corruptentis aeris vis excluditur. Sed quæ hac in re custodia gratia diligentia adhibebatur, translata postea est ad palatum, & eo perducta res est, ut non fructus modo, sed partes quoque plantarum, etiam duriores, mandendo veniant, & maiori quam recentes gratia sint edendo, saccharo, melleve incocta, atque, ut aiunt, condita. Ex his vero aliæ nullo præcedente artificio recentes conduntur, ut flores, ut fructus molli & sapida substantia præditi, qui in intimas sui partes calore rarefactas saccharum, & mel facile admittunt. aliæ quæ duriores, aut horridiori constant sapore, non sine maceratione diuturna, quæ molles fiunt, & sapores praeuos deponunt.

A Ita quidem oliuæ, & lupini dulci aqua macerati edendo fiunt. ita nuges, castia purgatoria, myrobalani, rhabbarum, & radices variæ, quæ saccharo, aut melle cōdiuntur. ita (quod magis admirandum) Guaiaci lignū maceratum diuturno tempore in aqua quam fortem vocant incoctum saccharo deposita duritie edendo fuit. Ceterum quæcunq; maceratione, & coctione egent, ut condiantur quum sapore proprio, propterea quæ suis viribus spolientur, cur etiam parvus earum sape usus spectetur, expectatoque auxilio plerumq; medicos frustrentur, plane apparet. Quamobrem, quando ne hæc suo fructu caveant, medicina non parum interest, illud ego ad hanc rem expedire existimari, si in condiendis rebus omnibus, vel maceratis vel etiam non maceratis, humor qui ad sacchari mellisque expurgationem, ac coctionem usurpatur, pro fontana aqua, aut stillatitius esset condiendæ rei liquor, aut succus, aut decoctum. Ita profecto, si cui rosas condere animus est, dissoluta aqua rosarum saccharo, & odore, & sapore, & viribus eas longe præstitura alijs certum est, non vi in eius locum, quæ macerando, aut coquendo abiit solet, restituta.

MESVE.

EPVLAE myrobalani conditæ stomachum & ventriculum firmant, appetentiam inuitant, coctionem promouent, rationalem animam partem vegetam reddunt, & sensificam, quapropter visum quoque clariorem, & usu crebro iuventutem diutentur. Accipiendæ vero sunt humidæ, & recētes si harum est potestas, vel saltem arte, & industria idonea humectatæ, quæ stylo passim compunctæ coquantur ex aqua igni lento, donec tenerescant. His in asserem immisissis aqua exprimitur. Deinde biduo hydromelite mergantur. Deinde igni lento clementer coquantur, vase vitreo recondantur, ac melle, cui incoctæ fuerint, mergantur. Dantur post sex menses. Arte autem sic humectantur. Infunde his aquam plurimā, in sola dies octo, deinde separatim obrue arena humida † quarto quoque die novanda, aqua saepe superflua, donec tumescant, & humectentur, idq; vel in dolio, aut alio vase magno fiat, vel in fossa quadā subterranea magna, & loco humido.

† Tertius in simp. Mes.

D CHREBVLII scilicet myrobalani cōditi, maxime cum sunt recentes, ut diutius & mellius conserventur, incitant appetitum prostratum, iuvant digestionem, clarificant sensus intrinsecos, acuiunt visum, & corpus in iuventute & sanitate conservant, & materiam phlegmaticam primo, secundo cholicam leuiter exprimendo euacuant. Et communiter dosis est vnus de mane ieiuno stomacho, & possunt continuari singulo mane ad beneplacitum assumentis sunt enim satis in gustu placibiles cum dulcedine, & aromatica ponticitate.

EX Aegypto adferuntur conditi, sed quia casiam re dolent, ideo diligentiores speciatij aqua madefactos cum saccharo iterum condiunt. ARS autem) Hac arte potes quaslibet res aridas, quasi recentes facere.

MAN.